

Fondată: 1998
Anul XVI

ELANUL

Nr. 148

IUNIE

2014

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

FILOSOFAREA EMINESCIANĂ ÎN VIZIUNEA LUI ANTON DUMITRIU

Theodor CODREANU

Revista *Tribuna* din Cluj-Napoca publică, în serial, de șaptesprezece numere încoace, un excepțional *Jurnal de idei*, inedit, lăsat nouă moștenire de marele logician, filosof, matematician și istoric al logicii Anton Dumitriu (1905 - 1992). Mai multe pagini din acest jurnal vorbesc despre Eminescu. Excepțional mi se pare a fi textul intitulat *Eminescu și filosofia indiană*, scris de savant cu prilejul lecturii cărții indienei Amita Bhowe (1933 - 1992), *Eminescu și India*, apărută în Colecția „Eminesciana” a Editurii Junimea din Iași, în 1978. Amita Bhowe a predat cursuri de sanscrită și bengali, cursuri asupra civilizației și culturii indiene la Universitatea din București, între anii 1972 – 1991, l-a tradus pe Eminescu în India și pe Rabindranath Tagore în română etc. Face parte din strălucita pleiadă de femei-eminescologi alături de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Rosa del Conte, Svetlana Paleologu-Matta, Aurelia Rusu, Ioana Em. Petrescu și Ilina Gregori.

- continuare în pagina 16 -

Mihai Eminescu: Legea în România și vânzarea pământului țării...

Ion N. OPREA

Cea mai veche lege a poporului român a fost legea pământului care stabilea: “să nu înstrăinăm nici un petec de pământ străinilor!”

Cât a lucrat la ziarul *Timpul*, Mihai Eminescu a scris adesea despre vânzarea pământurilor țării și îndatorarea României, militând pentru îmbogățirea României: „...Matei Basarab răscumpăra cu bani din vistierie pământuri încăpute pe mâini străine, astăzi trei din patru părți ale acestor pământuri sunt în asemenea mâini. Se înțelege că cu pământul trec drepturile publice, cu acestea Parlamentul, cu Parlamentul puterea”, scria Mihai Eminescu evidențiind sau criticând grija pentru pământul care însemna suveranitatea și națiunea, cu titlul „De îmbunătățiri rele”, în *Timpul*, 3 decembrie 1882;

Lupta lui Mihai Eminescu pentru apărarea României însă era începută de mai înainte, să-l urmărim: „...Un popor, oricare ar fi el, are dreptul a-și legui trebuințele și tranzacțiunile ce rezultă neapărat din acele trebuințe, reciprocitatea relațiilor sale; într-un cuvânt: legile unui popor, drepturile sale, nu pot purcede decât din el însuși”, scria în „Echilibrul” și „Federațiunea”, din 22 aprilie și 4 mai 1870.

- continuare în pagina 14 -

Obștea sătească și statul medieval ca structuri social-politice incompatibile de-a lungul evului mediu românesc

Prof. univ. dr. Ștefan OLTEANU

Una dintre problemele centrale ale evului mediu european a constituit-o, precum se știe, mai cu seamă în ultima vreme, istoria structurilor social-politice ale comunităților umane de pe bătrânul continent european și nu numai, indiferent de forma sub care acestea s-au manifestat în întreaga perioadă a mileniului I Creștin, cu prelungiri până în epoca modernă; în condițiile marilor mișcări de populație migratoare și, de asemenea, în condițiile **constituirii statelor medievale**, a raporturilor acestora cu acele forme de organizare social-politică a comunităților deja amintite.

Denumite **mărci** la populațiile germanice, **werv**, **mir opole** la populațiile slave, **chôrion** în Imperiul Bizantin, sau **vicinitas – vicinia** la populațiile din Italia medievală, de pe țărmul oriental al Adriaticii, din văile Macedoniei, Traciei, Eladei, de pe tot întinsul acestei vechi părți din Imperiul Roman și din ținuturile învecinate, precum cele de la nordul Dunării, obști care se formează ca o Românie¹, toate aceste **construcții social-politice** ale mileniului I Creștin sunt mărturia ale dimensiunii europene și nu numai ale procesului de organizare social-politică a comunităților teritoriale existente pe aceste spații menționate.

Cât privește teritoriul nord-dunărean unde se vor constitui la începutul mileniului al doilea Creștin **statele medievale românești**, au existat, după așa numita „Retragere Aureliană” de la finele sec.III, acele alcătuirii social-politice ale populației locale denumite **obști**

- continuare în pagina 2 -

Obștea sătească și statul medieval ca structuri social-politice incompatibile de-a lungul evului mediu românesc

- urmare din pagina 1 -

sătești teritoriale, moștenitoare ale unor funcții importante ale fostului Imperiu Roman, precum cea economică și de apărare.

Documente scrise descoperite în ultima vreme, precum și rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate asupra unor comunități sătești, pe baza acestora, s-a putut redimensiona principiile de organizare a acestor construcții social-politice locale, cu funcțiile lor specifice unor asemenea organisme.

Este vorba de celebrul document scris, elaborat la Tomis în anul 374 d.Hr., cu privire la existența primului creștin cunoscut pe teritoriul nord-dunărean (pe teritoriul actual al jud. Buzău), trăitor într-o comunitate sătească, organizată social-politic cu instituții organizatorice specifice precum: adunarea satului, sfatul bătrânilor, existența instituției martorilor (a jurământului de veritate), a solidarității membrilor obștii etc., instituții care se regăsesc apoi în documentele emise de Cancelaria domnească în momentul organizării ei, în cadrul **Statului Țara Românească** la mijlocul sec.XIV. Organismele amintite sunt cele care se îngrijesc de viața comunității respective, adunarea satului și sfatul bătrânilor sunt organele centrale care dirigează viața comunității, în măsură să nu permită intrarea în obște a persoanelor străine de obște și să alunge din comunitate pe cei care nu respectă regulile de conviețuire ale acesteia. Scrisoarea procură știri, de asemenea, și pentru alte activități ale satului, precum în domeniul muncilor agricole, a judecării unor nereguli din cadrul comunității de reglare a raporturilor cu populațiile migratoare etc.²

Așadar în lipsa unui organism statal care să reglementeze desfășurarea tuturor activităților comunitare, obștea sătească cu funcțiile ei specifice căuta să suplinească lipsa unui stat cu funcții și instituții specifice centralizării statale, așa cum se va întâmpla în momentul constituirii **Statului medieval** la mijlocul sec.XIV. Astfel, obștea sătească din această perioadă a secolelor IV și următoarele va fi singura construcție social-politică de pe teritoriul Țării Românești care se preocupa de organizarea comunităților nord-dunărene, asumându-și acest rol de conducere și prin aceasta rolul pozitiv al acestei forme de organizare social-politice, profund democratice.

Dacă aceasta era situația în primul mileniu al erei creștine, sfârșitul mileniului I creștin, perioada imediat următoare, a secolelor VIII-X, reprezintă o perioadă a transformărilor social-politice, rezultând un început de neconcordanță între caracterul democratic, în general, al obștii sătești medievale, pe de o parte, și instituțiile viitorului stat feudal; situație care va conduce la limitarea, uneori agresivă, a rolului instituțiilor obștești tradiționale în folosul ordinii statului feudal. Această stare de lucruri se concretizează prin apariția unor factori defavorizanți obștii sătești, cum ar fi, de pildă, creșterea demografică și necesitatea cultivării unor noi suprafețe agrare pentru satisfacerea nevoilor de alimentare a acestui plus demografic, în detrimentul proprietății obștești. Are loc acum un început serios de secare a bălților și de defrișare a pădurilor în scopul măririi suprafețelor cerealiere, față de nevoile mereu crescânde ale populației. Cercetările efectuate în acest sens au arătat o creștere demografică în perioada secolelor VIII-X, de dublarea numărului locuitorilor de pe teritoriul Țării Române, comparativ cu situația din perioada anterioară; este vorba de un număr de circa 2000 de așezări cercetate arheologic din perioada

secolelor VIII-X, dublu față de cel din perioada anterioară³. Acest lucru a condus, în cadrul obștii sătești, la unele prefaceri privitoare la forma de „proprietate” (colectivă și individuală) cu consecințe referitoare la accentuarea diferențierilor sociale în cadrul obștii, făcând posibilă apariția unor forme superioare de conducere social-politică, precum acei conducători menționați în izvoare scrise: jupâni, cnezi, duci (dux), voievozi, principii (principes)⁴ etc. Așa se explică sumele mari de bani acumulate la acești conducători din veniturile realizate de comunitățile obștești pentru răscumpărarea lui Bărbat, fratele lui Litovoi voievod, luat prizonier în luptele cu armata maghiară⁵. Această etapă a organizării voievodatelor și cnezatelor românești reprezintă o breșă social-politică, incompatibilă cu principiile obștii sătești tradițional-arhaică. Tot în această etapă și în cea următoare a sec. XIV - XV, a pătrunderii în societatea românească a curentelor înnoitoare (Renaștere și Umanism) se ivește necesitatea scoaterii din tradiția obștilor a unor forme retrograde care frânuau sporirea suprafețelor agrare, prin înlăturarea vechiului principiu obștesc al protimisisului (preemțunii), prin care cei din afară nu puteau intra în obște.

Acest principiu obștesc al protimisisului îl găsim menționat în Imperiul Bizantin în politica agrară din perioada macedoneană, cea a secolelor VIII - X, cu scopul apărării micii proprietăți a obștilor țărănești libere, față de ofensiva mării proprietăți a dinanților.⁶ Încă mai înainte de secolele menționate, puterea bizantină anulează vechile restricții impuse până atunci celor „puternici”, de a achiziționa pământurile obștești abrogând dreptul de preemțiune (protimisis), care avea menirea de a eluda principiile obștilor rurale (chorion), grăbind slăbirea comunităților rurale respective.⁷ Mai târziu, prin novela imperială din 922, restabilește dreptul de protimisis, restituindu-se bunurile funciare înstrăinate ale comunităților obștești.⁸ Dar după două decenii, împăratul Nikephor II Phocas slăbește dreptul de protimisis al proprietății agrare țărănești. Cu toate aceste încercări ale împăraților bizantini de a opri „ofensiva” din partea celor puternici, de anulare a protimisisului, obștea sătească a continuat să-și reducă vizibil capacitatea ei de rezistență în fața celor puternici din afara obștii, chiar și în condițiile impozitului de reciprocitate (allelengyon), prin care se venea în ajutorul obștenilor.⁹ Consecința acestor măsuri fiscale luate de împărații macedoneni, în special, n-a putut opri ofensiva dinanților (celor puternici) pentru supunerea obștilor agrare.

Pentru Țările Române, noile structuri social-politice expuse mai sus demonstrează prezența și în societatea românească în această vreme, a unei agresivități, limitată totuși, a celor din afara comunității obștești, de a pătrunde prin diferite mijloace în interiorul obștii, în scopul aservirii acesteia, după cum o să vedem, concret, în perioada următoare.

În perioada secolelor XI - XIII referitoare la Transilvania, integrată acum în regatul maghiar, asistăm la spargerea unității comunității rurale prin acapararea loturilor obștești pe căi variate atât a celor delimitate în teren, cât și a celor nedelimitate, de către persoane situate în afara obștii respective. Ele acaparează pământul obștesc „cu putere”, eludând dreptul de protimisis care oprea înstrăinarea pământului obștesc. În special **Registrul de la Oradea** de la începutul sec.XII conține numeroase asemenea exemple. De pildă, membrii comunității sătești din Mocin, învinuiesc

pe un cetățean „că este venetic și că a luat pământul lor cu putere”. La judecată cel învinuit declară că „jumătate din pământul acela este al lui prin drept de moștenire (jure haereditario)”,¹⁰ una dintre modalitățile lor de acaparare a pământului obștească, de spargere a unității comunității rurale.

Mulți dintre acaparatori ai pământurilor obștești aparțin ierarhiei bisericești, dar și laice. La 1230, Almanda, fiica lui Daniel, soția lui Laurențiu Latinul, aurar din Strigoiu și Perrin fiul lui Laurențiu din satul Thata, vând prepozitului din Sibiu „un pământ de un plug”, pământ obștească neimpărțit (non partificata). Obștea din Thata se afla, deci, în cursul procesului de disoluție a unității obștești, urmând ca partea nehotărnică (deci a obștii) să fie delimitată de partea ce urmează a fi vândută „împreună cu fânețe, pășuni, pădure etc. ce țin de acea obște”.

Un exemplu asemănător are loc în aceeași vreme în partea nordică a Transilvaniei, în satul Vada, aproape de Carei, unde soția și fiii comitelui Andrei: „a cuprins din partea lor, o bucată de pământ de 7 pluguri și a alipit-o la pământul său de 15 pluguri, dăruit de regele Andrei”.

Ambele cazuri demonstrează deplin modalități de spargere a unității obștești, facilitând introducerea în comunitate a feudailor laici și bisericești.

Pe de altă parte, documentele scrise pun în evidență contribuția din plină a regalității la destrămarea vechilor întocmiri ale obștii satești, prin scoaterea din devalmășie a unor părți obștești ce vor fi înstrăinate unor persoane ale puterii centrale.

Aceeași regalitate intervine la dezmembrarea obștii și prin ridicarea în rang de slujitori regali a unor membri ai obștii din satul Gebe. Leșit de sub incidența reglementărilor tradiționale ale obștii, pământul hotărnicit acum putea fi, astfel, înstrăinat prin vânzare-cumpărare, ușurând, astfel, pătrunderea unor indivizi din afara obștii, spărgând unitatea străveche a acesteia. Pilonul pe care-l reprezintă secolele XI-XIII din Transilvania, acreditează obștea satească într-un avansat proces de aservire a ei elementelor feudale laice sau bisericești. Este limpede că avem de-a face cu un fenomen de substituție a juzilor și primarilor, a reprezentanților autorității regale, în locul vechilor întocmiri obștești. Acest fenomen este mai vizibil, mai cu seamă în zona Bihorului și Aradului, zone intrate mai de timpuriu sub incidența stăpânirii maghiare. Mai cu seamă din secolul XIII-XIV asistăm la procesul de disoluție a obștii care se generalizează la nivelul întregii Transilvanii, când regalitatea maghiară își impune autoritatea asupra acestor spații, folosind pământurile obștești drept rezervor de danii către marii feudali.

Constituirea statelor medievale românești, Țara Românească și Moldova la mijlocul secolului al XIV-lea, crearea instituțiilor lor centralizatoare: domnia, Sfatului domnesc, adunările de stări, organisme judiciare și legislative, principiul separării public privat etc., la care se adaugă pătrunderea din ce în ce mai mult, a noilor tehnici în agricultură, în construcția cetăților, în exploatarea rezervelor miniere etc., și mai cu seamă fixarea în teren a delnițelor obștești, au limitat considerabil principiile de funcționare a comunităților obștești nord-dunărene, unele atribuții specifice acestor obști rurale, devenind incompatibile cu noile structuri social-politice ale statului feudal, dispărând sau limitându-și sfera de activitate inițială. Ca și în Imperiul Bizantin, și în Țările Române, secolele XIV-XVII reprezintă secole de confruntări între vechile principii ale obștilor teritoriale și instituțiile statului feudal, obștile fiind obligate să renunțe din ce în ce mai mult la vechile lor principii devenite acum incompatibile în contrast cu instituțiile centralizatoare ale statului feudal.

Veacul al XVII se confruntă cu un fenomen social nemaifântănit până acum în legătură cu practicile desființării libertății obștilor satești de către elemente din afara acestora. Este vorba de crearea de către societate a unei instituții speciale prin care indivizi din

afara obștilor cu mari posibilități bănești, reușesc să intre în obști, ca membri cu drepturi depline, conform unei instituții nou create cu scopul de a deveni membru al acestei comunități obștești, cu toate drepturile comunitare.

Instituția nou creată se numește **Înfrățirea de moșie** care permite celui care se înfrățeste cu un membru al obștii printr-un legământ realizat în fața bisericii, legământ sau înțelegere între un membru al obștii și o persoană din afara ei, prin care obșteanul îl investește pe cel din afară, după moartea sa, el devenind, în primul rând, membru al obștii beneficiind de toate drepturile obștești. Acest sentiment de „caritate” este, de fapt, un act discret de vânzare-cumpărare, dezvăluit de unul din suita de documente prin care se face tranzacția proprietății obștești. Este de fapt o vânzare deghizată a proprietății obștești în schimbul unei sume de bani care nu apare în documentul de înfrățire, noul membru al obștii urmând a-i da suma de bani . corespunzătoare părții convenite din proprietatea obștească.

Vom prezenta, în continuare pe scurt, documentul semnificativ privitor la aservirea într-un deceniu a unei obști din Țara Românească a sec.XVII, de către o persoană din afara obștii, folosind instituții nou create de societate în scopul anulării drepturilor străvechi ale obștii.

Între februarie 1662 și 15 august 1674, un meșteșugar din domeniul lucrării metalelor (căldărar) pe nume Sava, după ce a devenit membru al obștii locale, urmare a creării de către societate (domnie) a instituției „înfrățire de moșie», devenind astfel, membru al obștii satului. Acesta cumpără de la obșteni din satul Micești, jud. Argeș, ajunși la mare nevoie, toate părțile de proprietate ale membrilor obștii din localitatea menționată, în număr de peste 40 de „capete” (familii). La 10 martie 1673, potrivit documentului, Sava, noul proprietar al satului, le aduce la cunoștința tuturor locuitorilor satului: „să avim acolo toți omii câți vor fi în sat, iar care nu va cosi, să aibă a plăti cum va umbla cosa (coasa) atunci... și să-i cosim tot satul într-o zi”.

Acesta a fost sfârșitul obștii din Micești, jud. Argeș, toți membrii uneia dintre cele mai vechi și mai numeroase obști din zona respectivă, căzută acum în dependența lui Sava, ajuns din meșteșugar, unul dintre marii „jupâni” ai locului.¹¹

Secolele următoare al XVIII și al XIX-lea, vor pune capăt definitiv existenței obștilor satești din Țările Române, urmare a „înghițirii” lor de marea proprietate boierească, descătușată acum de principiile „retrograde” ale tradiționalei structuri reprezentată de obștea satească teritorială.

Note:

1. *Nicolae Iorga*, Ev mediu și Antichitate, în Generalități cu privire la studiile istorice, *București*, 1999, p. 168.
2. Mai pe larg la Șt. Olteanu, *Incompatibilitatea dintre caracterul „arhaic” al organizării obștilor satești...*, în Conferința Internațională: „Dimitrie Cantemir - educator al românilor”, *București*, 2013, p.227 și urm.
3. Șt. Olteanu, *Societatea Carpato-Danubiano-Pontică în secolele IV -XI.Structuri etno-economice și social-politice*, *București*, 1997, cap. I, p. 17-57.
4. *Ibidem*, cap.IV, p.264 și urm.
5. „Pentru răscumpărarea acestuia noi (ungurii) am stors o sumă de bani foarte mare” (DRH, D, I, p. 30-34).
6. Stelian Brezeanu, *O istorie a Bizanțului*, *București*, 2005, p.170 și urm.
7. *Ibidem*, p. 171.
8. *Ibidem*.
9. *Ibidem*, p.172.
10. *Doc. priv. ist. Rom.*, C. Transilvania, sec.XI-XIII, vol.I, p.99, 243; Șt. Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică...*, p. 250-251.
11. Actele originale citate se găsesc la fondul de documente al Academiei Române, secția ms.

Județul Vaslui în descrierile călătorilor străini (sfârșitul sec. al XVI-lea - sec. al XVII-lea)

Dan RAVARU

În pragul secolului al XVII-lea un important prelat catolic este prezent în localitățile urbane ale județului nostru. Este vorba de Bernardino Quirini, originar din insula Creta, unde, în orașul reședință al acesteia, Candia, catolicismul reușise să se implanteze într-o zonă prioritar otodoxă. Poate tocmai datorită cunoașterii particularităților ambelor ramuri ale creștinismului, după ce se remarcă în cadrul ordinului călugărilor franciscani observanți, Quirini este numit la 7 ianuarie 1591 episcop catolic în țările române cu titlul „de Argeș și Bacău”. Dar, sub determinarea unor probleme de ordin personal, la care s-au adăugat evenimente de ordin istoric ce au făcut dificile deplasările sale, sosește în Moldova abia în 1597, unde se stabilește definitiv, după trecerea prin alte părți locuite de români. De la început se dovedește foarte energic, îi înfruntă pe cei care doreau să reintroducă un episcopat polonez și, ceea ce îl preocupă cel mai mult, se străduiește să impună disciplina în comunitățile catolice. De interese deosebit pentru noi este faptul că acest episcop catolic de origine italiană era considerat un partizan al lui Mihai Viteazul.

În cadrul „vizitelor” sale, inclusiv în județul nostru, are parte de surprize neplăcute. Cităm din raportul său din 1599. „Am vizitat de asemenea orașul Huși de 1030 de case, dintre care sunt numai 72 cu familii de catolici iar suflete <și> 435. Aici este numai o biserică de lemn, sunt podoabe de altar potrivite, potire, discuri de argint; parohul, care s-a instituit el singur, este preotul Ioan transilvăneanul, care a fost frate observant al sf. Francisc <și> subdiacon și devenind apostat s-a făcut diacon și <preot> ofician și apoi și-a luat o soție în orașul pomenit. Când a auzit de venirea mea a fugit. Nu am putut numi alt preot în acea parohie din pricina obișnuitei lipse de preoți; apoi la plecarea mea, am aflat că voia să se întoarcă în același oraș” (*Călători străini...*, IV, p. 39).

Biserica din Huși (Ghusi) deși de lemn se afla într-o stare destul de bună, înzestrată fiind cu obiecte de cult destul de valoroase. Probleme ridică slujitorul acesteia, apostat, adică și-a lepădat rasa călugărească și a comis diferite abateri. Cu de la sine putere a devenit diacon și a încălcat canoanele bisericești catolice luându-și soție. Ferindu-se de muștrările îndreptățite ale episcopului fugi din oraș. Va reveni foarte probabil mai târziu și datorită lipsei de preoți se va perpetua un compromis. Situația nu era singulară. La Baia și la Troțuș găsisse de asemenea preoți căsătoriți „cu câte o fecioară”.

Peste șapte ani, așa cum prevăzuse Quirini, preotul apostat Ioan se afla tot la Huși. O relatare anonimă a unui catolic italian din 1606 precizează: „Huși e reședința episcopului de Huși, ortodox; are o biserică romano-catolică unde obișnuiește să stea un preot saș cu numele de Ioan, care fusese căsătorit” (*Călători străini...*, IV, p. 338).

La Vaslui problemele se pare că erau și mai grave. „Aflând că în orașul Vaslui se afla un transilvănean, cu numele de Benedict, care se așezase cu de la sine putere în parohia acestor locuitori catolici, a fost primit de ei la nevoie, în lipsă de alt preot, am trimis să-l prindă și să-l aducă la mine la Bacău. Am aflat că fusese sfințit numai prin punerea mâinilor de către un episcop luteran din Transilvania și că slujea liturgia și boteza fără a spune cuvintele sacramentale și că punea să se facă în biserică mărturisire publică în felul luteranilor. Pentru aceasta l-am băgat la carceră cu fiare la picioare într-una din chiliile episcopiei, care sunt toate de lemn. După ce l-am cercetat și l-am dovedit vinovat, am voit să-l trimit a doua zi dimineața la Suceava, spre a i se da convenita pedeapsă, dar spărgând casa în aceeași noapte, a fugit cu toate fiarele într-un sat la hotarul Țării Tătărești și după cât am putut înțelege slujea de preot catolicilor din acel sat. Sper că vicarul meu, cu bunăvoința principelui, îl va prinde și că va fi pedepsit cu asprime” (*Călători străini...*, IV, pp. 42-43).

Și aici constatăm aceeași lipsă de preoți și insolenta unor personaje care se autoproclamau prelați catolici. Totodată, protestanții încercau să-și impună și aici dogmele și chiar autoritatea, așa cum făcuseră în Transilvania. Relatarea capătă și note de senzațional, Benedict reușește să evadeze fiind încâtușat ca în filme. Ajuns la „hotarul Țării Tătărești” va slui la catolicii de acolo, probabil cei semnalati în târgul Căușeni. De altfel Quirini este obișnuit să înfrunte

acțiuni aventuroase, la Cotnari a avut parte de focuri de arcebută și lovituri în cap, din partea adversarilor săi, tot catolici, polonezi de astă dată (*Călători străini...*, IV, p. 40).

Referindu-se la Quirini, Nicolae Iorga consideră astfel relatările sale: „Acestea sunt cele dintâi informații asupra populației catolice din Moldova și, pe alături, asupra populației orașenești a țării, în genere” (N. Iorga, *op.cit.*, p. 191).

Din Italia, după înalți prelați catolici, își fac apariția și negustorii. Unul dintre aceștia, care ne-a lăsat și importante relatări scrise, este Tomasso Alberti. Originar din Bologna, a trecut în serviciul unei case de comerț din Veneția și, în calitate de reprezentant al acesteia, a întreprins mai multe călătorii în Imperiul otoman și în Polonia, trecând de trei ori prin Moldova. Iată remarcile sale din prima călătorie, întreprinsă în 1612: „La 8 decembrie de asemenea ne-am văzut mai departe de drumul nostru; seara am ajuns la Bârlad, care e oraș, dar aproape în întregime distrus și jefuit. La 9 decembrie, am urmat mai departe prin acele câmpii, pe frigul cel mai strașnic; seara eram în satul Zizinca; am cinat și ne-am pornit la drum toată noaptea. La 10 decembrie, tot pe acele câmpii, am trecut prin târgul Vaslui, localitate cu mai multe case și acolo este o biserică și un palat al domnului Moldovei, dar ruinat cu desăvârșire” (*Călători străini...*, IV, p. 360).

Bârladul (Burlato) era în întregime distrus de tătari și de turci. După ce probabil a poposit acolo Tomasso Alberti menționează un alt loc de popas, satul Zizinca, pe care, în mod ciudat îl numește Zizwar, adică cetatea sau orașul Ziz, după maghiarul „varos”. Observator atent, va menționa ceea ce era mai important la Vaslui (Vasclu): relativa populare destul de mare a localității, biserica și palatul atribuite domnului Moldovei, Ștefan cel Mare. Acum, acesta se afla în desăvârșită ruinare. Procesul, datorat neglijării sale, în general, de către domnitorii care i-au urmat lui Ștefan, a fost accentuat cu prilejul distrugerii zonelor fortificate din Moldova în timpul lui Alexandru Lăpușeanu și desăvârșit în vremea Movileștilor, când Vasluiul a cunoscut puternice confruntări militare. În 1613, în cadrul celei de a doua călătorii prin Moldova, notează: „la 13 mai am trecut prin Bârlad și a fost o ploaie grozavă, cu vânt, tunet și furtună” (*Călători străini...*, IV, p. 365). Mai amintim că drumurile sale prin Moldova urmau și ele calea comercială consacrată de la Liov (Lemberg, Lvov, Lviv) până la Istanbul. Alberti face și unele observații generale. „Dacă se duce vreun călător să ceară adăpost, orice casă este datoare să-l primească; și obișnuiesc acolo <să le facă> bună primire. Femeile sunt acelea care au conducerea și fac toate treburile necesare în casele lor; discută nestingherit și fără ceremonie cu oamenii, în public și în particular, ceea ce nu este un lucru oprit; când aduc de băut sau de mâncare, ele gustă mai întâi din ce au adus. Când moare soția cuiva, acela, pentru a arăta că e văduv, umblă câteva zile prin oraș cu capul gol” (*Călători străini...*, IV, p. 361).

Este reliefată aici ospitalitatea moldovenilor și statutul evident privilegiat al femeilor, mai ales în raport cu situația lor la greci și la turci, după cum sublinia și Nicolae Iorga. Harnice, gospodine, ele sunt cele care asigură buna credință către musafir (Sono le prime a far la credenza) gustând din produsele alimentare oferite, asemenea stolnicilor și paharnicilor domnești. Femeile sunt onorate și prin doliul pe care-l poartă soții lor, la deces, obiceiul fiind descris și de Dimitrie Cantemir. Dacă față de moldoveni are păreri bune, Tomasso Alberti are cu totul alte caracterizări pentru turci, cităm un fragment care nu mai necesită comentarii: „noi am descărcat toate carele, am plătit vama, m-am descotorosit, dar cu multe greutate, de acel blestemat neam al turcilor și ne-am scăpat de acei vicleni de căruțași turci care erau cu noi; am pus toată marfa în luntre și am trecut astfel Dunărea, părăsind Turcia; am intrat în lumea creștină; am coborât în noaptea aceea 60 de mile pe Dunăre la vale. La 3 <decembrie> am ajuns la Galați, oraș pe malul Dunării, stăpânit de domnul Moldovei” (*Călători străini...*, IV, p. 360).

Cu puțin timp înaintea lui Alberti un alt călător străbătea Moldova, urmând străvechea cale comercială care începea din mereu pomenitul Liov și se termina în Turcia. De astă dată, oaspetele nostru este un

armean din Polonia, Simeon Dbir Lehați. Interesat de spiritualitatea neamului său, a manifestat o permanentă dragoste pentru cultură, prin întreprinderea unor călătorii pentru a se putea instrui sub îndrumarea celor mai reputați învățați armeni din acea perioadă. După 12 ani de călătorii în toate centrele culturale armene, s-a stabilit la Liov ca învățător la o școală a celor de același neam. După el, tot după obiceiul polonez mărturisitor pentru unitatea românească, Moldova este „țara vlahilor”, unde „Populația este foarte primitoare, cu frica de Dumnezeu și iubitoare de semeni” (*Călători străini...*, IV, p. 341). După ce pleacă din Iași, „De acolo am ajuns în două zile în orașelul Vaslui (Vasloi). Acolo era o biserică armeană de lemn cu un preot și 20 de case armenesti. Am stat acolo o zi și jumătate și m-am dus la Bârlad unde am ajuns de ziua Adormirii Sf. Marii, și am stat acolo 4 zile pentru că, după obicei, haraciul rămânea 2-3 zile în fiecare oraș. În toate părțile li se dădea de mâncare și de băut atât oamenilor cât și animalelor” (*Călători străini...*, IV, p. 346).

Vizita la Vaslui are loc în august 1608, Lehați călătorind împreună cu negustorii armeni și cu cei care duceau haraciul la Istanbul. Normal, la Vaslui este interesat de armenii de aici, destul de numeroși dată fiindă mărimea familiilor din cele 20 de case menționate. Într-o hotarnică din acel timp, la Vaslui, apar ca martori în mod egal 7 români și 7 armeni. Tot Lehați ne prezintă un tablou copleșitor de dureros al acelor vremuri. „Sosind în Moldova am găsit că țara era pustie și fără oameni. De asemenea, intrând în Polonia, am văzut distrugerile și ruinile pricinuite de tătari. Multe orașe, comune, sate, așezări și cetăți erau pustii și <aceasta nu numai> de ieri și de alaltăieri, căci tătarii nemernici de două-trei ori pe an la rând, fără să se teamă de nimeni, fără să le fie frică de cineva, veneau și plecau, incendiau și ucideau, jefuiau și pe mulți îi duceau ca robi în țara lor” (*Călători străini...*, IV, p. 347).

Charles de Joppecourt, francez originar din Lorena, aparținător micii nobilimi, a fost mai întâi de orice un om al armelor, un mercenar, excluzând în cazul său conotația peiorativă a termenului. În serviciu polonez participă efectiv la acțiunile din Moldova sfâșiată de luptele dintre Movilești și Ștefan Tomșa, susținute de o parte și de alta în primul rând de străini, între care și Joppecourt. El era atașat atunci nobililor familiei Wisnowiecki și Korecki, amândouă fiind legate prin Movilești de Moldova. M. Wisnowiecki (familia sa pretindea că se trage din Ștefan cel Mare) era căsătorit cu Chiajna (Regina) Movilă, iar Samuel Korecki urma să o ia de soție pe Ecaterina Movilă. Legăturile strânse, de familie, cu nobilimea poloneză va avea ca rezultat în final și o îndepărtată înrudire cu regii Franței a Movileștilor.

Afară de meseria armelor, Charles de Joppecourt a fost și un veritabil scriitor. Cronicar al evenimentelor trăite, reflectate pe cât posibil obiectiv în paginile sale, a adăugat și câte un strop de imaginație, devenind din când în când autor de ficțiune. Însemnările despre întâmplări reale sau unele romanțări prezentate cu talent au fost reunite într-un volum cu un lung titlu franțuzesc, tradus și prescurtat în românește *Istoria scurtă și adevărată a unor lucruri vrednice de amintire, întâmplate în recentele tulburări din Moldova*, volum apărut la Paris, în 1620.

Autorul nostru începe cu o prezentare geografică, nu lipsită de accente lirice atunci când privește Moldova în ansamblu. „*Fertilitatea în grâu a câmpiilor*. Câmpiile Moldovei sunt foarte mănoase și în multe locuri udate de frumoase izvoare și râuri care le fac foarte roditoare în grâu, seacă, orz, ovăz, mei și fân; datorită acestora locuitorii de la șes cresc un număr de vite de tot felul și chiar bivoli, de care se slujesc în loc de boi sau cai la cultura pământului” (*Călători străini...*, IV, p. 383). Accentul pus pe creșterea bivolilor pleacă însă de la o confuzie, Joppecourt crede că imaginea capului de bour de pe stema Moldovei ar reprezenta un cap de bivol. Imediat, autorul se oprește asupra unei rizenități legate de Vaslui: „Vin care arde. Nu pot lăsa fără să amintesc că aproape de orașul Vaslui, care este așezat în Moldova de sus, au un vin care se aprinde întocmai ca rachiul cel bun; cauza este, după părerea mea, că în aceste părți se găsesc câteva vine de pământ îmbibate cu pucioasă; și cu toate acestea locuitorii țării îl folosesc fără nici o grijă ca pe oricare altul, fără ca din pricina aceasta sănătatea lor să sufere” (*Călători străini...*, IV, p. 384). Trecând peste situarea greșită a Vasluiului în Țara de sus, nu ne putem explica logic informația sa despre vinul din zonă, informație despre care nu știm dacă a fost în atenția unor specialiști în viticultură.

Operațiunile militare, prezentate cu minuțiozitate de Joppecourt, se petrec uneori pe teritoriul actual al județului Vaslui. Prezentăm câteva texte care descriu aceste lupte sau manevre militare nelipsind atrocitățile care însoțesc războiul: „În ziua următoare, aflând domnul

Alexandru că mai mulți dintre locuitorii de frunte ai lașilor fugiseră în munții și pădurile țării, așteptând sfârșitul acestor tulburări, a trimis câțiva boieri la ei ca să-i poftescă să se întoarcă fără nici o frică la casele lor și, ca să le facă loc, a pus de a ieșit din oraș o parte din armată de s-a așezat la 2-3 leghe împrejur, iar o mie cinci sute pedestrași și cinci sute de călăreți au fost trimiși sub comanda principelui Korecki la Vaslui, căci pe acolo fugise Ștefan și <tot pe acolo> putea să se reîntoarcă în Moldova” (*Călători străini*, IV, p. 397). „Chiar în ziua victoriei, care era 12 noiembrie, principele Korecki s-a întors cu cea mai mare parte a oastei sale la Tecuci, unde a adus mulțumiri lui Dumnezeu și a lăsat oamenii săi să se odihnească două-trei zile; apoi, cum începuse să se facă foarte frig, și-a așezat ostașii să ierneze în orașele Tecuci, Bârlad, Târgul Roman și Vaslui și s-a întors numai cu 150 de călăreți la Iași unde a fost primit de principele Alexandru și de toți boierii curții cu cinstea și lauda cuvenită meritelor și vitejiei sale” (*Călători străini*, IV, p. 400). „Această iscoadă a raportat că sosise acolo un pașă, numit Iskender, cu o armată mare și puternică, pentru ca să așeze iar în domnie pe Ștefan, care se afla de asemenea acolo și le cerea conțent să pomească oaste spre Moldova. Și ca un început, a trimis înainte 400 de călăreți, ca să surprindă orașul Bârlad, unde principele Korecki își lăsase o parte din oameni în garnizoană peste iarnă. Aceștia însă neținând pază bună au fost luați pe neașteptate și în cea mai mare parte măcelăriți sau răpuși în alt chip. (...) Dar îndată ce a aflat principele Alexandru de această pierdere, a trimis 400 de cazaci pe care îi oprise pe lângă el. Aceștia s-au grăbit într-atâta încât după trei zile au ajuns pe la răsăritul soarelui în sus-numitul oraș Bârlad, care nu era întărit cum nu sunt întărite nici celelalte orașe ale țării, și după ce i-au dat foc din mai multe părți, au silit pe oamenii lui Ștefan să iasă afară și pe măsură ce ieșeau îi măcelăreau, iar cei care se încăpățănau să nu iasă au fost arși de vii, așa încât din cei 400 nu au scăpat decât cinci sau șase oameni care au dus trista știre stăpânului lor. Acesta a fost adânc mâhnit, deoarece ei erau aproape singurii ostași cei îi mai rămăseseră” (*Călători străini*, IV, p. 402). Deosebit de importantă o considerăm descrierea bătăliei purtate de Korecki la Vaslui. Din nou municipiul reședință de județ se înscrie pe harta conflictelor militare majore petrecute în Moldova, după mărtașa victorie obținută de Ștefan cel Mare sau înfrângerea pretendentului la tron Trifăilă de către urmașii acestuia. Descrierea lui Joppecourt prezintă pe lângă elementele de ordin militar și unele de natură topografică, inclusiv despre un pod de lemn, care ar putea fi atât de mult evocatul în istorie Pod Înalt. „În același timp când acei cazaci au fost trimiși în această expediție, principele Korecki, vrând să răzbune înfrângerea oamenilor săi, a luat cu el 2500 de călăreți aleși și a pornit în grabă spre Vaslui temându-se că oamenii pe care-i lăsase în garnizoană acolo să nu fie cumva de asemenea loviți pe neașteptate. Pașa, aflând acest lucru de la unii oameni din partea locului, a trimis acolo pe fiul său în vârstă de 12-13 ani, și i-a dat ca îndrumător mai bătrân un căpitan turc, foarte priceput, cu 7000 de oameni, socotind că acesta ar fi un bun prilej ca fiul său să-și dobândească faimă. Principele Korecki, înștiințat de câțiva moldoveni de acest lucru și mai aflând că dușmanii trebuiau să sosească dis-de-dimineată și că erau siliți neapărat să treacă pe un pod de lemn ce se află peste râul care curge de-a-lungul orașului Vaslui, și-a așezat oamenii în așa fel încât să nu-i poată descoperi dușmanii, căci o parte din ei erau <ascunși> în oraș și altă parte după un mic deal din apropierea orașului. Îndată ce turcii au trecut peste podul amintit, două escadroane au început să iasă din oraș și au atacat avangarda turcilor cu atâta putere, încât i-au trecut aproape pe toți turcii prin ascuțișul săbiei și printre alții pe însuși comandantul trupei. Lucrul fusese cu atât mai ușor de făcut cu cât turcii umblaseră aproape toată noaptea ca să ajungă în acel loc în zorii zilei și erau pe jumătate amorțiți de frig. Ceilalți turci, care nu apucaseră încă să treacă podul, auzind zgomotul acestei înfricoșătoare alarme nu au îndrăznit să înainteze ci s-au întors, temându-se poate să nu piară cumva și fiul pașalei, cum pierise comandantul lor. Principele Korecki i-a urmărit până la un sat care se afla la o depărtare de patru leghe de Vaslui omorând sau luând prizonieri pe toți câți îi întâlnea în drum. Printre cei prinși se afla unul care spuse că e rudă de aproape cu pașa. Acesta a fost adus în fața principelui Alexandru, care l-a primit foarte bine. [Turcul e trimis la pașă cu o scrisoare, dar fără nici un rezultat]” (*Călători străini*, IV, pp. 402-403).

Dacă am avut englezi și francezi în părțile noastre, trebuia să apară și un elvețian. Acesta a fost Alexandre sau Alexander, de origine nobilă, militar de meserie, angajat cu plată generoasă în diferite armate. Este martor și totodată participant la luptele purtate în

Moldova de Alexandru Movilă sprijinit de nobilii poonezi, împotriva lui Ștefan Tomșa. În contextul acestor evenimente joacă un rol important având în vedere rangul său de cavaler al ordinului Sfântului Mormânt. Relatăriile sale, conjugate cu cele ale lui Joppecourt, ne redau un tablou mai apropiat de realitate al luptelor din Moldova. El explică, de exemplu, înfrângerea de la Bârlad punând-o pe seama unor zvonuri răspândite de un călăreț polon, fugit la Iași din tabăra lui Korecki. „În timpul acesta un nobil polon ce făcea atunci de strajă călare, crezând că totul e pierdut, a dat pinteni calului și a gonit cu atâta stăruință încât a doua zi spre amiază a intrat în oraș, cale de 25 de mile polone. Sosirea lui a speriat destul de tare pe voievodul Alexandru, pe principele Wisniowiecki și pe ceilalți oșteni care rămăseseră pentru apărarea orașului. El le-a raportat că principele Korecki împreună cu oastea lui au fost măcelăriți cu totul. Principele Wisniowiecki, ascunzându-și durerea cu mândrie (așa cum se cuvine oricărui șef de oaste) a înconjurat cetatea cu tunuri, a așezat mașinile de război în locuri potrivite, spre a primi cu cei mai buni sorți de izbândă pe dușmanul <ce era> așteptat din zi în zi. Boierimea moldoveană pătrunsă de aceste zvonuri false, împreună cu alți locuitori, au atacat pe slujitorii oștenilor noștri (care rămăseseră la Bârlad când stăpânii lor au plecat cu principele Korecki la Tecuci) și au trimis pe lumea cealaltă, cam vreo sută. E de necrezut ce mare neajuns ne-a adus nouă acel iepure <fricos> căci a împins la răscoală un foarte mare număr de moldoveni care până atunci erau de partea noastră. Dacă nu s-ar fi întâmplat acest neajuns oastei, expedițiile ar fi fost terminate în întregime” (*Călători străini*, IV, pp. 420-421). Poate așa cum presupun editorii volumului al IV-lea din *Călători străini...*, el încearcă aici să justifice eșecul de la Bârlad. Ca și Joppecourt, Alexandre nu este lipsit de talent literar, așa cum reiese, credem, din fragmentul reprodus mai jos.

„Urmând situații tot mai grele pentru Ștefan Tomșa, acesta s-a gândit să scape cu fuga la Focșani, după ce a pierdut 1500 din <ostașii> săi; mașinile de război pe care le adusesese în luptă și care nu-și împliniseră deloc rostul convenit în slujba sa, au căzut toate în mâinile noastre. În timpul acesta, Ștefan Tomșa, după ce a fugit vreo șapte mile, zdrobit de durere și de oboseală s-a ospătat la o cârciumă cu cupe mari de băutură umplute peste măsură pentru a șterge îngrijorarea cugetului și a alunga orice amărăciune și pe oriunde trecea, se ruga cu foc de supușii săi să nu calce jurământul de credință pe care i-l dăduseră, îndemnându-i să pornească în grabă spre păduri împreună cu boierii, spre a nu ajunge la cheremul dușmanului biruitor, căci s-ar putea ca adunându-și noi puteri, să se ciocnească iar cu dușmanul cu mai mult noroc” (*Călători străini...*, IV, p. 419).

Primul scriitor care adevărat care ne vizitează în timp este poetul polonez Samuel Twardowski. Trece prin Moldova în 1622 când îl întâlnește pe ducele Krzysztof Zbaraski trimis la Constantinopol să încheie pacea cu turcii, în calitate de secretar al soliei. Cu prilejul călătoriei va trece prin Vaslui și Bârlad. „Ducele iscodește pe domn și-l observă, ca să afle cum este acest nou vizir, căci el știa bine, încă de acasă, de la Batista veveli, că Tomșa se menține în această țară cu sprijinul lui. De aceea a început să-l laude și să-l vorbească de bine, dar era păcat să-ți pierzi vremea cu aceasta. (...) Ducele l-a și rugat pe domn să nu se mai trudească și să puie capăt oboselilor sale. (...) Deci domnul foarte fericit de veștile aflate, își întoarce calea spre Iași și noi ne îndreptăm tabăra spre Vaslui ... și lăsăm în urmă Bârladul” (*Călători străini...*, IV, p. 502). Tot de la Twardowski reținem un fragment edificator pentru regulile de protocol de pe atunci, augmentate de orgoliul solilor polonezi. „Domnul însuși, în haine strălucite, se apropie călare pe un cal arab și ducele se îndreaptă spre el, așezându-și oamenii într-un alai frumos. Caftanul lui aurit strălucește până departe; după el e purtată în vârful unei sulite cuca cu pene de cocor. Când se întâlnește, domnul privește dâr pe duce drept în ochi; nu vrea să-i dea mâna cel dintâi, dar și ducele are grijă să nu i se știrbească demnitatea. De trei ori cailor se ating, până ce în sfârșit, strunindu-și calul, domnul întinde mâna, ceea ce face și ducele. Un moldovean ne spunea mai târziu: «Nu știu cum s-a întâmplat, că domnul a avut un cal nestrunit». Dar e mai probabil că pricina era trufia lui; când însă a văzut pe duce stând nemișcat la un pas de el, a fost nevoit să-i dea mâna, lucru de care a fost supărat, deși și-a ascuns supărarea în tăcere. După aceea, au vorbit prietenește prin tâlmaci” (*Călători străini...*, IV, p. 499).

De aici, mai departe, pătrundem pe deplin în inima secolului al XVII-lea.

Suntem în anul 1623 și o nouă serie de prelați catolici își afirmă prezența în Moldova și, bineînțeles, în județul Vaslui de astăzi.

Oarecum spre deosebire de perioada anterioară, mulți sunt originari din țări balcanice, deși au uneori nume care sună italienește.

Cel dintâi va fi **Andrei Bogoslavič (Boguslavich)** care i-a uimit pe editorii seriei de volume *Călători străini despre țările române* prin ceea ce am numi în zilele noastre traseismul său. Deși minorității conventuali și minorității observanți se aflau „la cuțițe”, el aparține când unui ordin, când celuilalt. Originar de pe coasta Dalmației, din insula Lesina, se va integra comunității catolice bulgare din Chiprovaț, catolicii de aici fiind urmașii vechilor bogomili și, mai târziu, vor emigra masiv în țările române. Viața sa se pare că „bate filmul”, iar pentru noi este importantă prezența sa în centrul catolic de la Bacău și relatăriile despre Moldova, una dintre acestea interesându-ne în mod direct. „În apropierea acestui oraș (Iași), la o depărtare de o zi bună <de drum>, sunt mai multe sate în care locuiesc un număr de catolici; printre altele se află unul foarte mare numit Huși unde sunt peste 80 de case de unguri și sunt fără preot din cauza lipsei de slujitori ai bisericii, dar preoții noștri din orașul mai sus amintit (Iași), le administrează sfintele taine, mergând acolo odată pe an. La Huși, toți erau eretici husiți dar cu ajutorul Domnului nostru și osteneala mea de 4 ani au fost readuși acei locuitori la credința catolică deși se întâmplă că unii doresc mult să ia împărtășania sub «*utraque specie*» (cu pâine și vin nu ostia catolică)” (*Călători străini...*, vol. V, p. 7). Hușul este considerat un sat foarte mare, statutul său fiind într-adevăr mai ciudat. Deși reședință a unui episcop ortodox, a adăpostit (și adăpostește încă) o importantă comunitate catolică. Totodată, cu toată importanța sa, reședința ținutului în care este situat nu se afla aici, ci la Fălciu, abia după 1830 va fi pus în drepturile firești. Deși aici sunt peste 80 de familii de catolici, considerați unguri, nu au un preot, ceea ce am văzut că s-a întâmplat și în trecut. Din nou sunt amintiți husiții pe care – credem că aici Bogoslavič își arogă niște merite nu prea conforme cu realitatea – el i-ar fi readus la dreapta credință. S-ar putea să fi fost vorba de fapt de falsa etimologie husiți – Huși, pe care am mai discutat-o.

Dalmatinul Bogoslavič este urmat de maltezul **Paolo Bonnicia (Bonici)**, printr-un concurs de împrejurări. Trimis de la Roma la Cracovia, zace bolnav la Viena, întârzie la postul promis, se întâlnește cu Bogoslavich, relațiile dintre ei se schimbă de la colegialitate în ostilitate, Bonici preluând activitățile misionare, ca minorit conventual fără „traseismul” celui alt. Într-o scrisoare expediată din Galați la 24 aprilie 1630, mărturisește: „Am învățat limba moldoveană ca și cum ar fi fost limba mea maternă, și alergam ducându-mă prin țară să vizitez pe catolicii răspândiți prin diferite localități, care din lipsă de preoți și din cauza marelor lor mizerii, trăiesc ca animalele” (*Călători străini...*, vol. V, p. 15). În „alergăturile” sale prin Moldova, harnicul Bonici a vizitat și zona noastră. „La Huși sunt vreo 80 de case (de catolici), cu o biserică frumoasă și au un preot de mir... În Bârlad sunt vreo 20 de case (de catolici) cu biserici și fără preot” (*Călători străini...*, vol. V, p. 16).

Într-o altă relație, din 1632, Bonici (Paolo Bonnicia) se prezintă ca franciscan care a stat 9 ani în Moldova, și încearcă o schiță geografică a țării. Considerând portul Galați drept punct de plecare pentru un eventual înconjur al Moldovei, consemnează: „... apoi mergi prin ținutul Fălciului (Constretto di Falci), ținând mereu drumul pe lângă râul Prut până la Huși... De la Huși drumul duce la Tutova” (*Călători străini...*, vol. V, p. 21). Spre a desăvârși înconjurul sau ocolul imaginat al Moldovei, Bonici revine pe meleagurile noastre oferindu-ne noi date: „De la Iași, pentru a merge la Galați – spre a trece apoi în Turcia – trebuie să mergi la Scânteia și să treci printr-o pădure ce se întinde pe 5 mile, foarte primejdioasă din cauza tâlharilor, pe unde trec cu ușurință carele. De la Iași la Scânteia sunt cam 10 mile; de la Scânteia mergi la Vaslui și sunt 20 de mile, de la Vaslui până la Bârlad se trece printr-o pădure primejdioasă și sunt vreo 30 de mile. Aceste două orașe pot avea cel mult 250 de case fiecare. (...) De la Iași ca să mergi spre Țara tătărască o iei spre Huși, care este la o depărtare de 40 de mile de Iași (...)” (*Călători străini...*, vol. V, p. 22).

Ca în numeroase alte relații de călătorie este reamintită Scânteia (Schentei), ca târg, sat, sat cu bisericuță de piatră. Actualmente se află în județul Iași, dar, de la primele începuturi și până la reforma administrativă din 1968, a aparținut de Vaslui. Pădurile amintite erau denumite „bucovine”, datorită preponderenței fagiilor. Prezența periculoasă a tâlharilor se explică și prin situația politică incertă prin care trecea atunci țara. În 1632, Bonici face o altă „visitație” în localități cu catolici și ne oferă noi date, unele diferite de cele anterioare: „La Huși sunt vreo 120 de case care sunt de luterani, dar ar putea fi recâștigați și ei... La Bârlad mai pot fi de asemenea 30 de case, dar

nu vor să aibă icoane în biserica lor. Le-am lăsat totuși un chip al Sfântului Francisc, neavând altceva” (*Călători străini...*, vol. V, p. 27).

Principala problemă cu care se confrunta Bonici rămâne luteranismul, protestanții infiltrându-se în comunitățile catolice, deoarece în cele ortodoxe nu aveau nici o trecere, mai profitau și de lipsa preoților. Ca soluție, maltezul propune ridicarea unor preoți chiar dintre localnici, care vor comunica mai bine cu ceilalți prin cunoașterea limbii și apropierea sufletească.

Despre călugărul italian **Niccolò Barsi** nu se știe mare lucru. Era din Lucca, a ajuns la eternul Liov prin Viena și Cracovia, a călătorit de două ori prin Moldova în intervalul 1632-1639, fără alte precizări. Știm doar că mai întâi se îndrepta spre Turcia, a doua oară se întorcea din Crimeea și de mai departe. Însemnările sale de drum au fost reunite sub un titlu kilometric, așa cum se obișnuia pe atunci: *Noua și adevărata povestire a călătoriei făcute de Niccolò Barsi din Lucca din anul 1632 până în 1639, în zăburile tătarilor, cerchezilor și abbazilor și în Miangrelia, în care se povestesc multe întâmplări străni și ciudate date la lumină*. Manuscrisul se află în Biblioteca Națională din Paris.

La prima vedere Barsi pare prea puțin legat de Moldova, vom vedea însă că prima impresie este întâmplătoare. Următorul text ne spune foarte multe. „Așadar, după ce am plecat din Iași (unde, după cum am spus m-am oprit câteva zile) m-am îndreptat spre un alt oraș numit Huși, unde nu numai că am găsit o sută de case de catolici și un călugăr dominican, care era duhovnicul lor, dar am aflat și o obicei, cel mai frumos pe care l-am întâlnit în toate părțile lumii pe unde am fost. Obișnuiesc <oamenii> în acest oraș, și în tot restul țării, să dea de mâncare și loc de adăpost tuturor străinilor fără nici o plată; dar cine vrea să bea vin sau bere trebuie s-o plătească. Mai obișnuiesc de asemenea ca în timpul sărbătorilor lor, să așeze mese în jurul bisericii, și aici să dea de mâncare și de băut fără plată oricui, fie străin fie localnic. Când bărbații se întâlnesc cu femeile, obișnuiesc să se sărute unii cu alții, atât bărbații tineri și bătrâni cât și fetele, femeile măritate și văduvele. Obișnuiesc de asemenea, la nunți să întindă mese timp de trei zile și trei nopți în șir, în care timp nu fac altceva decât să bea, să joace, să cânte din instrumente și din gură; numai mireasa în prima zi nu mănâncă, ci doar trebuie să stea la joc cu fața acoperită până noaptea, astfel încât nici măcar mirele nu o poate vedea până la miezul nopții, când pleacă împreună să desăvârșească legătura căsătoriei. Când merg mirii la biserică să se căsătorească, mireasa stă în genunchiată înaintea altarului, cu fața acoperită, iar bărbatul în picioare, cu căciula în cap.

După terminarea ceremoniei ies din biserică, însoțiți de rude, care merg pe jos, cântând din diferite instrumente înaintea trăsorii în care este dusă mireasa, și aceasta în fiecare piață trebuie să coboare și să joace cu toți cei care o poftesc. Când mireasa este dintr-alt loc, atunci ceilalți (= rudele celelalte) merg călare. Când ajung la casa miresei, încep din nou jocurile și bătrânii ca și tinerii joacă cu mireasa. Apoi fiecare se așează la masă, unde sunt serviți de stăpânii casei, și în ziua dintâi servește și mirele la masă. Când trece un străin pe acolo, dacă-l văd, îl poftesc să bea și dacă acela refuză, îl iau pe sus și îl duc în casă, unde îi dau să bea până îl îmbată (socotind că este o mare rușine ca un străin să plece de la ei fără să se fi îmbătat); iar acesta blesteamă apoi și înjură pe stăpânul casei care l-a poftit, în loc să-i mulțumească.

Deoarece cred că oricine va citi această povestire a călătoriei mele va fi curios să cunoască felul în care obișnuiesc aceste popoare să joace și din ce instrumente le place să cânte, precum și alte amănunte, m-am gândit să descriu pe scurt toate obiceiurile lor.

Așadar moldovenii și toți locuitorii acestei țări, când vor să joace își pun cizme cu <un fel de> potcoave de fier în picioare, și atât bărbații cât și femeile le poartă de felurite culori. Femeile însă au potcoave de acestea mai înalte decât bărbații, și când vor să înceapă jocul, se cântă mai întâi din diferite instrumente ca viori, cimpoaie, fluieri, tobe, lăută cu trei coarde. Apoi se prind de mână tot câte un bărbat cu câte o femeie, într-un șir lung, săltând mereu, strigând și bătându-și picioarele unul de altul. După ce au săltat câtăva vreme se strâng cu toții împreună într-un cerc și saltă ca mai înainte.

Când moare cineva, ei obișnuiesc să-l țină în casă timp de trei zile, mai ales dacă vremea este rece și este iarnă. În aceste trei zile ei nu fac altceva decât să dea de mâncare săracilor și călătorilor, cântând mereu din instrumentele pomenite mai sus în jurul năvălii sau sicriului celui mort. După împlinirea celor trei zile, îl duc la cimitirul de lângă biserică, trăgând clopotele, cu preotul lângă ei, cu mulți bărbați și femei care merg despletite, bocind cu glas tare și zmulgându-și părul. După ce l-au băgat pe mort în mormânt – care este o simplă groapă

săpată în pământ - și l-au acoperit cu acel pământ, se întorc acasă. Aici se face din nou praznic cu bărbați și femei, cu bogați și săraci, cu oameni de toate neamurile, și cheamă pe preot să blagoslovească masa. La această masă nu mănâncă altceva decât pește, și spun că fac acest lucru pentru a arăta pedepsire trupului, și de durere după cel mort; dar beau totuși vin și bere. Mai obișnuiesc de asemenea ca atunci când se <lipsă în text> sau se taie capul vreunuia, să-l lase să zacă timp de trei zile pe pământul <gol> și fiecare când trece pune bani pe trupul mortului, și cu acești bani este înmormântat” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 75-77).

Asemenea tuturor episcopilor, misionarilor și călugărilor catolici, se interesează mai întâi de prezența celor de aceeași religie. După aceasta însă Barsi se transformă într-un etnograf *avant la lettre* (înaintea folosirii termenului), așa cum i-am considerat întotdeauna, în plan românesc, pe Nicolae Milescu Spătarul și pe Dimitrie Cantemir. Și, ceea ce ni se pare cu totul demn de subliniat, observațiile sale se referă la zona Hușilor, deci din actualul județ Vaslui. Chiar referindu-se la o calitate considerată generală pentru toți moldovenii, ospitalitatea, Barsi specifică: „în acest oraș (Huși)”. Atmosfera caldă din timpul sărbătorilor determină comportamente particulare, toți participanții se sărută între ei. La nunți, această stare de spirit se generalizează, băuturile având și ele rolul lor mobilizator. Normal, sub imperiul acestora, au loc și excese, subliniate de Barsi. El nu omite în descrierea sa nici momentele coregrafice, inclusiv aspecte muzicale și de costumație. Ritualurile de înmormântare sunt consemnate cu solemnitatea și seriozitatea cuvenite.

În continuare, o nouă referință la județul nostru: „... am sosit într-un orașel numit Vaslui. Nu am văzut aici nimic vrednic să fie amintit, numai că locuiesc aici vreo 11 familii de catolici unguri, care încă nu au biserică. Am cumpărat pâine și alte provizii, și în aceeași seară am ieșit din oraș și străbătând o milă italiană, am ajuns la o apă, unde întremându-ne câtva, ne-am odihnit toată noaptea. Am călătorit a doua zi tot timpul, până am ajuns seara într-un alt orașel, numit Bârlad, unde se găsesc 15 case de catolici, cu o bisericuță, dar nu cu preot” (*Călători străini...*, vol. V, p. 82).

Barsi face și el obișnuita numărătoare a coreligionarilor, dacă au sau nu biserică, semnaleză aceeași lipsă de preoți. Spre deosebire de majoritatea călătorilor trecuți prin Vaslui, el ignoră impozanta biserică, acea ctitorie a lui Ștefan cel Mare, dar și ruinele Curților domnești. Ciudată această omisiune, pentru un observator foarte atent în alte împrejurări.

Citindu-l în continuare pe Barsi, nu vom mai găsi referințe directe la județul Vaslui, dar vom fi atrași de o adevărată nuvelă romantică, apropiată de telenovelele contemporane, privind căsătoria plină de peripeții a lui Vasile vodă Lupu cu frumoasa circasiană Ecaterina. Niccolò Barsi fiind unul dintre cei mai de seamă oaspeți ai Hușului și Bârladului, îi reproducem savuroasa povestire, pentru plăcerea lectorului.

„Acum, așteptând un prilej bun de a mă întoarce, Dumnezeu mi-a trimis un mare noroc, căci a sosit în acele părți un sol al domnului Moldovei, care fusese în Circasia să caute o mireasă tânără și frumoasă pentru domnul său. Acesta având învoire de la han a străbătut întreaga Circasie și în cele din urmă a găsit o fată de o frumusețe neobișnuită. După ce a dat o mie de ducați tatălui, cinci sute mamei și o mie hanului, a venit cu ea în orașul Bagceserai, unde mă găseam și eu. Cu învoirea hanului, am pornit <cu toții> la 19 august din anul trecut [1639] împreună cu 150 de tătari și 60 de moldoveni către orașul Oz.

[Urmează descrierea cetății Oz și povestirea incidentului provocat de pașa de Silistra, aflat acolo cu 8000 de oameni pentru prevenirea unui eventual atac al polonilor ce ridicau o cetățuie mai sus pe Nipru, și care încearcă să oprească din drum pe tânărul circasiană crezând că aceasta ar fi musulmană].

Acum după ce ne-am ospătat aici și am luat noi provizii, deoarece aveam de străbătut iarăși alte locuri pustii, am plecat din nou la drum. Am străbătut o întindere de 3 mile, am dat de un braț de mare larg de o milă. Aici ne-am oprit pentru a <ne> odihni caii, deoarece, în toată acea zi ei nu mănăcaseră nimic. Pe la orele 2 din noapte, a venit la sol chehaia pașii de Silistra, pe care noi îl întâlnisem cu tabăra sub acea fortăreață, și a cerut solului în numele stăpânului său, pe principesa circasiană. Solul i-a răspuns că el nu ar putea-o da, deoarece ea îi fusese încredințată de către marele han, dar că va merge însuși să vadă pentru care motiv stăpânul acestuia îi aduce această jignire. Chehaia s-a mulțumit cu acest răspuns. Așadar pe când se purtau aceste tocmele ca să-l întorcă din cale pe solul domnului Moldovei,

acela chiar, care fusese trimis de marele han ca să meargă la susnumitul Domn, și-a rânduit oamenii de luptă și le-a poruncit să-l urmeze, zicând că vrea mai bine să moară cu toții decât să dea pe doamna aceasta în alte mâini decât cele ale domnului Moldovei, aceasta fiind porunca ce a dat-o Hanul. Chehaia, care era un om cuminte, i-a sfătuit să meargă trei sau patru dintre cei mai de seamă la pașă și să-i spună ce au de spus. Au dat ascultare sfatului ce li s-a dat și au plecat deci trimisul hanului, cu acela al domnului și cu alți patru mai de seamă. Sosind în fața pașei l-au salutat și acesta i-a întrebat unde este circasiana. Ei au răspuns că tânăra aceea este viitoarea soție a domnului Moldovei și că le fusese încredințată de marele han. Turcul a întors vorba zicând că un ghiaur (ceea ce înseamnă creștin) cum este domnul Moldovei, nu putea lua de soție pe o musulmană. Ambasadorul a răspuns că circasiana era și ea creștină și că prin urmare înscrisura era foarte potrivită. Turcul nu a voit să mai stea de vorbă și a reținut pe trimiși până dimineață, spunând că el o vrea fie ce o fi pe circasiană, și că el va trimite la han să vadă dacă cele ce au spus ei erau adevărate. Dimineața, trimișii s-au întors, au luat-o pe circasiană din trăsura în care stătea, și au așezat-o într-un car cu două roate, aflat lângă locul unde mă odihneam eu, ascunzând-o astfel pentru ca turcii să nu o poată găsi și recunoaște. Totuși, după ce au căutat-o și acolo unde poposeau locuitorii, deoarece nu o găsiseră unde erau moldovenii, deodată au văzut-o lângă mine, împreună cu o altă tânără, dar roabă nu mai puțin frumoasă decât ea însăși (= mireasa) și cu un copilăș fratele acesteia, care și el părea a fi odrasla unui zeu. Turcii s-au repezit și au luat-o pentru a o duce la pașă, și ea văzându-se prinsă, a început să plângă amar împreună cu copilul, care cu toate că era mic, știa totuși ce nenorocire era să te găsești în mâinile necredincioșilor.

[<Principesa> fiind dusă înaintea pașei, împreună cu roaba și cu copilul, de aici încolo povestirea începe să împrumute un ton de roman. Pașa se îndrăgostește de logodnica lui Vasile Lupu „spunând că este un om mort dacă ea nu-l ajută”. Descrierea frumoasei Ecaterina Cerkeza culminează cu formula „se părea că grațiile își făcuseră sălaș în făptura ei!” etc. Trimii domnului își vestesc stăpânul cât și pe han de cele întâmplare, iar domnul se plânge la Poartă. În răstimp pașa vrea să obțină de la prizoniera sa o mărturisire de credință mahometană, dar ea răspunde în chipul cel mai categoric, mâncând cu ostentație carne de porc! – Barsi, neavând alți tovarăși de drum, rămâne pe loc.]

... Așadar, după ce am rămas vreme de 15 zile împreună cu aceștia, pentru a nu mă expune a fi ucis călătorind singur, am ajuns în așa mare strâmtoare că isprăvindu-se toate proviziile făcute mai înainte, nu aveam ce mânca, întrucât nu era în acea cetățuie pâine destulă ca să ajungă la toți...

... Am început deci să pescuim în acel râu care era bogat în multe feluri de pește, iar în loc de pâine mâncam pepeni, de care era plin tot ținutul...

... În acest timp s-a întors trimisul care fusese expediat la han și a adus scrisori către pașă cu ordinul hotărât să lase negreșit pe circasiană să plece, deoarece pe lângă că era creștină, mai era și trimisă din ordinul său. Dar turcul n-a vrut să asculte, și cu toate că peste puține zile a asosit celălalt trimis care fusese expediat la domnul Moldovei, aducând cu sine trei mii de ducați, pe care i-a dat acelui pașă din partea Domnului cu rugămintea să dea drumul miresei sale, acesta nu a vrut totuși să o trimită, dar a luat banii și sosind în sfârșit trimisul sultanului, care aducea cu sine ordinul lămurit sub pedeapsa pierderii vieții de a lăsa pe circasiana să plece, ea fiind vasala Sultanului, ca una ce avea drept mire pe domnul Moldovei, supusul său, îndrăgostitul pașă văzând că nu mai are încotro, pentru a avea prilejul să o mai rețină pe lângă sine măcar câteva zile și să se bucure cel puțin să o mai poată vedea înaintea ochilor – dacă nu putea avea parte de ea ca soție – a spus că mai vrea încă 200 de ducați și că altminteri nu-i dă drumul. Și astfel sosind banii, în cele din urmă, după atâtea necazuri, am reușit să plecăm” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 86-89).

Tot din Italia, de la Milano de data aceasta, dar via Constantinopole, vine în Moldova minoritul conventual **Benedetto Emanuele Remondi**, în cursul anului 1635. a stat aici în mod sigur, îndeplinind diferite misiuni până în 1635, când Vasile Lupu îl însărcinează să ducă la Roma un mesaj pentru Papa Urban al VIII-lea. Voievodul Moldovei dorea ca episcopii polonezi de la Bacău, care veneau rar în dieceza lor, să fie înlocuiți de italieni sau alți trimiși ai Romei, în 1636, Remondi redactează o dare de seamă asupra misiunii sale în Moldova. Debarcă la Galați, împreună cu negustori din

Raguza, și consemnează în continuare: „De acolo, într-o zi și jumătate am ajuns într-un oraș numit Bârlad, unde am găsit o mică biserică de a noastră cu clopotniță, clădită tot din lemn, fără preot și fără odăjdii; aici se găsesc 20 de case de unguri catolici. La aceste două biserici (și cea din Galați) în afară de mine, care am slujit ca misionar, mai vine din când în când, pentru a-i împărtăși pe credincioși, parohul dintr-un alt oraș vecin, numit Huși. Până în ziua de azi n-am putut vizita orașul Huși, nici măcar biserica noastră, din pricina necurmatelor incursiuni ale tătarilor, care roiesc în acele părți; această biserică n-a fost vizitată până acum de monseniorul episcop al acestei dieceze și am înțeles că ar fi acolo vreo sută de case de unguri catolici, care țin de un preot” (*Călători străini...*, vol. V, p. 95).

Cele citate mai sus, pe lângă datele privind cultul catolic la Bârlad și Huși, sunt reprezentative pentru starea generală din Moldova, pentru instabilitatea acelor vremuri. Deși țara era condusă de un domnitor puternic, tătarii își permiteau incursiuni de pradă oricând doreau.

Soliile poloneze trimise în Imperiul otoman s-au înscris între cele mai dese prezențe străine în Moldova și, în mod special, în județul Vaslui. Traseul lor se repeta întocmai urmând vechiul drum comercial care începea la Liov. În mod obligatoriu, conform protocolului, trebuiau să ajungă la Iași, să-și prezinte omagiile domnitorului țării, cu mai multă sau mai puțină trufie. De aici polonezii urmau să ajungă la Galați, ceea ce nu se putea face decât trecând prin Vaslui și Bârlad, în aceste orașe primind și informații despre Huși, consemnate de regulă alături de cele despre primele două localități amintite.

Stările conflictuale se iveau adesea în relațiile dintre Polonia și Imperiul otoman, iar obiectul disputelor era de multe ori Moldova, respectiv persoana care urca pe tronul acesteia. Am făcut deja cunoștință cu solia lui Zbaraski, urmează acum să o cunoaștem acum pe a lui Krasinski, din anul 1636.

Ambele aveau ca motivație statutul de mare ambiguitate creat de domnitorii Movilești, care doreau o suzeranitate poloneză fiind însă în continuare supuși ai Imperiului otoman. În acest context, după lupte înverșunate se încheiase un tratat de pace la Hotin în 1621, dar nici una dintre părți nu se grăbea să-l ratifice, cele mai mari greutatea venind dinspre Polonia. Solia lui Krasinski urma să încheie această perioadă și desfășurarea ei s-a bucurat de o descriere amănunțită, datorată unui anonim.

Domnitorul Vasile Lupu respectă doar în mică măsură regulile de protocol care ar fi fost normale în cazul întâmpinării unui mare sol polonez. Reținem însă un amănunt inedit, boierii care l-au primit în locul domnitorului purtau două steaguri: unul albastru cu o cruce roșie și unul alb cu o dungă roșie (*Călători străini...*, V, p. 114). Cu toate necazurile întâmpinate, autorul face observații pe care le vom reintâlni și la alți călători: „Femeile din acest oraș ca și în întreaga Moldovă sunt deosebit de frumoase. Țara Moldovei este pe alocuri netedă dar în cea mai mare parte este deluroasă și muntoasă; e o țară mănoasă și bogată. Pe dealuri sunt pretutindeni movile care sunt semne ale războaielor multor neamuri” (*Călători străini...*, vol. V, p. 116).

În continuare, descrierea călătoriei ne interesează în mod direct. „Ieșind din Iași, străbătând un drum rău pe o distanță de o milă și jumătate, am fost siliți să trecem peste un deal înalt, foarte repede și de asemenea prin pădurea numită «bucovina» foarte mare și vestită prin înfrângerea cea însemnată a lui Ioan Albert, regele Poloniei și a oștirii lui ... etc.

Ne așteptam și noi să avem în această pădure vreun necaz, căci aici e de obicei locul de întâlnire a tuturor bandiților, dar cu ajutorul lui Dumnezeu am străbătut-o fără nici o tulburare și îndată, după ce am ieșit din pădure, ne-am oprit pentru noapte în satul Scânteia, la trei mile de Iași. Acest sat era mai de mult foarte mic și în el locuiau numai tâlhari, acuma însă s-a mărit mult, s-au așezat în el mulți oameni gospodari și s-a clădit o biserică nouă, frumoasă de zid.

Plecând de dimineață din acest sat am mers până la conacul hotărât pentru noapte în orașelul Vaslui, la patru mile de drum; mai de mult, înainte de înfrângerea lui Potocki, se știe că acest orașel era bine clădit și populat și este chiar tradiția că înainte vreme era capitala domnilor Moldovei, ceea ce este de crezut după diferitele ruine, care se mai văd și azi – și anume acolo unde era palatul și reședința domnului zidurile se mai văd aproape pe jumătate întregi -, după care ne putem da seama cât de frumoasă era odată structura acestui palat. Există și o fereadă în vale, sub palat, de asemenea o construcție frumoasă. În fața palatului se află o biserică de zid, foarte frumos zugrăvită, atât pe dinafară cât și pe dinăuntru. Dar și aceasta se ruinează acum. Sunt și câteva biserici de lemn. Orașelul însă în sine este destul de sărăcăcios. Aici cneazul Wysniowiecki a bătut pe

turci, omorând vreo zece mii el neavând mai mult de nouă sute de cai, folosindu-se însă de un șiretlic, anume: ieșind cu oștenii săi din casele încălzite, a tăbărit asupra turcilor înghețați.

În acea noapte am fost cu toții de strajă și înarmați, precum am fost de altfel peste tot în Moldova, de la plecarea noastră din Iași, fiind preveniți de anumiți prieteni că domnul, purtându-ne dușmănie, și cunoscând bine scopul călătoriei noastre la Constantinopol, și știind că nu vom lipsi să-l pomenim acolo, pe lângă alte puncte ale soliei, se gândea să ne pregătească ceva rău. De altfel și aceștia care mergeau cu un steag pe lângă noi, au recunoscut, vorbind cu ceaușul turcesc ce ne însoțea, că aveau poruncă de la domn, ca adăugându-și și alții în ajutor, să neucidă, dacă vor vedea că luăm cel mai mic lucru în țara lui fără plată. Dar văzându-ne pregătiți și gata de apărare, n-au cutezat să ne facă nimic.

Din acest loc, solul a trimis înainte pe Romaszkwicz la domnul muntenesc, dându-i de veste de sosirea lui, căci avea o misiune deosebită către dânsul.

Am prânzit în satul Kolinie după un drum de două mile, iar noaptea am stat în orașelul Bârlad, la două mile depărtare de cel dintâi. Acest orașel nu are nimic deosebit, este acolo o biserică de zid și sunt șase de lemn, dar toate pustii, precum și orașul însuși. Nu departe este o luncă largă și râul numit de asemenea Bârlad, de la care-și ia numele orașelul” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 117-118).

De la începutul textului citat observăm că autorul anonim face o confuzie pe care o întâlnim și la alți polonezi. Înfrângerea zdrobitoare pe care a suferit-o regele Ioan Albert al Poloniei din partea lui Ștefan cel Mare a rămas întipărită în inimile și sufletele supușilor săi. Luptele au avut loc în Codrii Cosminului, o mare pădure de fag numită și „bucovină”. De aici, austriecii când au ocupat o parte din nordul Moldovei în 1775 (ținuturile Cernăuți și Suceava) i-au dat numele de Bucovina, deși inițial i-au spus Moldova austriacă (Österreichische Moldau). Însă „bucovine” erau mai multe în Moldova (de la slavul *bucov* = fag), inclusiv cea de la Iași la Scânteia, de aici confuzia polonezului. Reamintim că Scânteia a făcut parte dintotdeauna până în 1968 din ținutul, județul, raionul Vaslui, iar biserica pe care o semnaleză toți călătorii străini a fost ctitorită de Ștefan cel Mare. Cu totul remarcabilă este scurta descriere a Vasluiului, daunele ce i-au fost aduse orașului de luptele desfășurate aici de polonezi, amintirea faptului că a fost cândva capitală a Moldovei, măreția din trecut a bisericii și Curților domnești datorate tot lui Ștefan cel Mare, ambele amenințate însă de ruine. În continuare, trecând peste temerile solilor că vor avea de suferit din partea însoțitorilor trimiși de domnitor, subliniem menționarea localităților Docolina (Kolinie) și Bârlad.

Natura incertă a relațiilor cu Imperiul otoman, amintită mai sus și totodată posibilitatea unei invazii acum când turcii își rezolvaseră problemele din Asia, îi determină pe polonezi să trimită în 1640 o nouă mare solie la sultan. Solul ales direct de regele Poloniei este **Woiczeh Miaskowski**. Mare nobil, acesta se bucurase de mari demnități la Liov și în Podolia, unde participase efectiv la luptele împotriva turcilor. După îndeplinirea soliei i se vor acorda titluri mai înalte, între care cel de mareșal al nobilimii. Se mai știe despre el că a murit în 1648. Potrivit editorilor *Jurnalul* pe care l-a ținut pe parcursul misiunii ar proba o participare sufletească la evenimentele trăite și la perceperea spațiilor străbătute, într-un mod mai accentuat, față de alți călători. Solia ar fi trebuit întreruptă de la intrarea în Moldova, deoarece sultanul Murad murise și erau posibile tulburări politice până la întronarea noului sultan. Cu toate acestea, deși domnitorul Vasile Lupu l-a sfătuit să se întoarcă în Polonia, Miaskowski își continuă drumul. Se repetă obișnuitele de acum neînțelegeri privind protocolul, de aici noi piedici în drumul său. Între 11 și 15 martie călătorește prin actualul județ Vaslui: „În pădurea bucovinei, am găsit drumuri rele, o milă întreagă am mers pe dealuri înalte și repezi și ne-a chinuit pe drum și o ploaie mare și deasă, așa încât am străbătut în opt ceasuri și jumătate abia două mile. Noaptea am petrecut-o în satul numit Scânteia. De acolo, până la Vaslui am străbătut fără oprire patru mile. Vasluiul, oraș vechi, a fost odinioară scaunul domnilor Moldovei. Mai sunt acolo ruinele zidurilor și ale odăilor clădite de Ștefan voievod, pe malul Bârladului, care străbate orașelul. A doua zi am rămas peste noapte în satul Doliny, după un drum de două mile moldovenești. La Bârlad, pe râul cu același nume, zi caldă și vreme bună, drumul e bun, iarba se îndesește. Aici în timpul nopții, preotul Wyznanski, capelanul meu a botezat patru copii” (*Călători străini...*, vol. V, p. 155).

Din nou, pădurea mare de fagi, de la Iași până la Scânteia, în fostul ținut istoric al Vasluiului, este numită bucovină. Amintirea măreției Curților domnești ale lui Ștefan Voievod este încă vie, deși

ele se ruinează acum, la fel se știe că Vasluiul a fost cândva capitală. Docolina, sute de ani popas sau stație de poștă, apare acum sub denumirea Doliny. Grăitoare pentru starea catolicilor din Bârlad este botezarea noaptea a celor patru copii de către capelanul solului. La întoarcere, pe patru și cinci iulie, însemnările sunt cât se poate de lapidare: „A doua zi, la Bârlad, preotul capelan a botezat câțiva copii. La Vaslui am stat în tabără pe malul râului Bârlad. A doua zi la Scânteia în tabără” (*Călători străini...*, vol. V, p. 159).

Secretarul soliei, **Achacy Taszycki** ne-a lăsat și el câteva însemnări. Insistă foarte mult asupra încurcatelor relații cu Vasile Lupu și mai puțin asupra itinerariului soliei, reușind în cele câteva rânduri să comită o uimitoare confuzie între Vaslui și Scânteia, probabil datorită existenței acolo a ctitoriei lui Ștefan cel Mare. „18 martie. Solul a scris domnului Țării Românești și a trimis pe Romaszkwicz tâlmaciul cu scrisorile lui, precum și cu acele scrisori aceluia domn de către rege și de către castelanul Cracoviei. Am mers la Iași până la satul Scânteia, unde am văzut ruinele unui castel, clădire de seamă și frumoasă altă dată, înconjurată de un șanț frumos, unde se afla reședința domnului, dar apoi a fost dărâmată de cneazul Korecki. Aici am avut un popas neplăcut, n-am avut de nici unele și ne-am mulțumit numai cu ceea ce am avut noi, căci domnul supărat pe sol, a poruncit să nu ni se dea nimic din țara lui. De acolo am mers la Kulin. A trebuit să facem rost de toate pe banii noștri” (*Călători străini...*, vol. V, p. 170).

De reținut sublinierea faptului, în general cunoscut, marile daune aduse Curților domnești, chiar ruinate parțial înainte, de către Korecki, în timpul luptelor dintre Movilești și Ștefan Tomșa. Iar Docolina, loc de popas aproape al tuturor călătorilor dintre Vaslui și Bârlad, devine Kulin. La întoarcere, îl interesează un fel de spectacol de circ, în rest amintește doar numele unor localități. „La 1 iulie ne-am oprit lângă Galați un orașel moldovenesc în câmp, pe malul Dunării. Aici am avut un popas bun, mai bun decât toate cele turcești. De dimineață, solul s-a dus la mica biserică romano-catolică; după amiază un panglicar a venit în tabără și a arătat diferite scamatorii, între care și aceasta: ținea pe nas un băț înalt, pe care se afla cumpănit un ulcior cu apă și astfel juca, sau ținând o piatră între dinți, și așezând un lemn mare pe cap, zvârlea lemnul cu ajutorul pietrei.

De acolo am făcut următoarele popasuri: la Toncești, Tecuci, Bârlad, Scânteia și la 7 iulie la Iași” (*Călători străini...*, vol. V, p. 173).

Noi relații despre catolicii din orașele noastre ne oferă **Bartolomeo Bassetti**, prezent în Moldova între 1640-1644. A avut o activitate de misionar, fiind călugăr minorit observant. Între altele l-a cunoscut bine pe Vasile Lupu, a purtat cu acesta lungi discuții pe teme teologice în contextul disputelor dar și încercărilor de armonizare a doctrinelor, dintre catolici, calvini și ortodocși. Bassetti i-a cunoscut îndeaproape pe catolicii moldoveni și, în 1643, a făcut o descriere amănunțită a comunităților acestora. „HUȘI. Biserica orașului Huși, fiind clădită din nou, nu se știe cărui sfânt va fi fost închinată. Este de lemn, acoperită cu paie, lungă de 14 pași, largă de 4. Are un singur altar înfățișând Nașterea Sf. Fecioare, coborârea lui Hristos de pe cruce și pe Sf. Maria cea mare. Administrația o are preotul Mihai Kenbo. Case de catolici sunt la Huși 81; suflete <sunt> 480; pentru împărțășanie 295.

Într-un sat numit Albești, la depărtare de patru mile de Huși, pe drumul spre tătari, sunt 10 case de catolici; suflete 56, de împărțășit 27. În mahalale sunt case de schismatici 110; suflete 411, biserici 4 și o mănăstire, în care locuiește episcopul schismatic.

VASLUI. Biserica acestui oraș care a fost capitală a provinciei și reședință domnească este ruinată etc.; [obiecte de cult]. Case de catolici sunt 6; suflete 25, de împărțășit 24.

Case de schismatici <sunt> 230; suflete, circa 700; 4 biserici. Una armenescă.

BÂRLAD. Nu se știe cărui sfânt este închinată biserica din Bârlad. Este de lemn, acoperită cu paie, lungă de 10 pași, largă de 4. Are un singur altar cu chipul lui Hristos cu <cele 2> Marii; la dreapta, Sf. Petru; la stânga, Sf. Pavel. Are ... etc. un clopot.

Case de catolici, 25; suflete, 120; de împărțășit, 80. Nu există paroh. Case de schismatici sunt 150; suflete 430; biserici, 6” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 179-180).

Vedem că Bassetti, pe lângă datele privind pe catolici și modul în care își exercitau cultul, înscrie în notele sale și referințe la populația orașelor în general, care fac parte dintre primele noastre date statistice. Satul Albești (Albafalo, rădăcina cuvântului fiind românească, terminația ungurească) a fost inclus în orașul Huși, posibil actualul cartier Corni. Iată și modul în care se prezintă Bassetti: „Vizitația bisericilor și a catolicilor din provincia Moldovei, începută la

16 ianuarie 1643, de către părintele misionar, magistrul Bartholomeo Bassetti, din ordinul Sf. Francisc, minorit conventual, misionar apostolic, viceprefect și vicar general al celor două Valachii pentru <chestiunile spirituale>” (*Călători străini...*, vol. V, p. 177).

Din nou remarcăm o mărturisire asupra unității românești, „cele două Valahii” fiind Țara Românească și Moldova. Atunci când descrie lașul, Bassetti exprimă indirect un optimism moderat, privind o posibilă extindere sau chiar o biruință a catolicismului în Moldova. După el, domnitorul Vasile Lupu manifesta bunăvoință față de catolici, mai ales față de călugării de acest rit. Tot binevoitor față de catolicism se arăta „arhiepiscopul schismatic”, respectiv mitropolitul Varlaam.

Prezențele ierarhilor catolici capătă o mai mare importanță în sensul cunoașterii comunităților de coreligionari, a problemelor interne și a popularizării însăși existenței lor, prin venirea vicarului apostolic **Petru Bogdan Bakšić (Baksev)**. De origine bulgară, și-a italianizat numele, conform unui obicei al demnitarilor catolici proveniți din zona balcanică, a devenit Pietro Deodato Bakšić. Primul prenume l-a transformat să sune ca în Italia, iar pe al doilea l-a tradus: Bogdan însemna în slavonă dăruit de Dumnezeu, a exprimat aceeași idee traducând cele două componente. Locul nașterii sale, Chiprovăț, l-am mai întâlnit drept cel mai important centru catolic din Bulgaria, într-o zonă populată inițial de bogomili. Aceștia aveau o credință dualistă, de origine manihelistă și gnostică, cu influență și în țările române, înrudiți religios cu catharii și albigenzii din sudul Franței. Fiind persecutați de majoritatea ortodoxă, au trecut unii la mahomedanism, alții la catolicism, sperând să se bucure de protecția țărilor din centrul și vestul Europei. Victimă și, uneori, câștigător în nesfârșitele conflicte dintre minorități observanți bulgari, observanți conventuali, prelați polonezi etc., Bakšić reușește să se impună ca vicar apostolic mai întâi în Țara Românească, apoi în Moldova. Noi suntem interesați direct de darea sa de seamă despre Moldova, din 1641, intitulată *Sfârșitul relației despre vizita monseniorului Pietro, episcop al Sofiei în Bulgaria și relația întreagă despre vizita lui în Moldova*. Bunăvoința sa pentru această provincie românească transpare de la început, când schițează un tablou general: „Această provincie are o așezare foarte frumoasă, nu este nici prea seasă, nici prea muntoasă, este presărată cu codri, dumbrăvi, câmpii, dealuri și munți nu prea înalți, astfel încât în toată țara umblă căruțe și nu se slujesc de cai pentru purtatul poverilor <pe spinare>, ci de care, țara fiind bine proporționată și întocmită.

Provincia este bogată în fructe, grâne și pește, este bogată în vaci, boi, oi, miere și unt; cresc cai foarte frumoși și de preț, iar la turci sunt la mare preț caii moldovenești. Este o țară foarte bogată în râuri și ape curgătoare” (*Călători străini...*, vol. V, p. 223).

Observă mai apoi că moldovenii vorbesc românește dar slujba în biserică se face în slavonă. „Toată provincia este schismatică, ține de ritul grec, în afară de puțini catolici care se găsesc în țară, cum se va vedea mai jos. Moldovenii vorbesc românește; călugării și preoții lor slujesc în biserică în slavonește, au cărți tipărite în Țara Moscovită și la Veneția. Domnul și boierii sunt cu toții schismatici, preoții lor, ameiți de veninul grecilor împotriva Bisericii romane, sunt cei mai mari dușmani ai Bisericii romane și ai primatului papei. Aproape toată țara postește luna, miercurea și vinerea; <oamenii> o fac pentru că sunt siliți, însă se sinchiesc prea puțin de legea lui Dumnezeu; țin posturile și trăiesc ca animalele (!) neștiind ce înseamnă Dumnezeu și legea lui. Episcopii și preoții lor sunt atât de ignoranți încât puțin din ei – dacă nu niciunul – pot să înțeleagă ceea ce citesc, deoarece citesc în limba sârbească (= slavonă) pe care nu o cunosc și astfel nu înțeleg nimic nici ei, nici aceia care îi aud în biserică. Spun aceasta despre aceia care nu știu altceva decât buchele slavone, dar nu cunosc limba, căci în preajma domnului se găsesc și unii care știu câte ceva, fiind greci; dar cât privește pe cei din țară, aceștia sunt, așa cum am arătat mai sus, dar cu toate acestea sunt foarte îndărătnici și stăruitori în schismă” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 224-225). După largi și amănunțite informații despre Galați, Bakšić se oprește asupra realităților din zona noastră: „26 septembrie 1641. Am vizitat orașul Bârlad, așezat în șes pe râul numit Bârlad, între două dealuri. Este bogat în grâne, vite, iar peștii care se găsesc nu sunt de disprețuit. Vii nu are și nu poate să aibă, fiind un loc rece și expus umezelii, poame și altele de felul acesta nu se fac în apropiere, dar se aduc din alte locuri nu prea depărtate; în râuri și la câmp se află din belșug păsări de vânat, dar localnicii nu se îndeletnicesc întotdeauna cu vânatoarea, fiind ocupați cu alte treburi; ară, pasc vitele, fac unt, cresc albine și altele. Catolici se găsesc în acest oraș 140 de suflete de împărțășiți și 20 de copii, maghiari de neam, dar sunt puțini cei care știu bine unguerește, fiind departe de granița Ungariei. Au o biserică

de lemn lungă de 8 pași și lată de 5 pași, acoperită cu paie; nu mi-au putut spune cui îi era închinată. N-au preot. Despre acest oraș am spus că ar putea ține un preot împreună cu cei din Galați, aceste orașe nefiind departe unul de altul. Au un felon, o cruce de argint și un potir, dar spart. Este acolo un om numit Andrei, care știe să citească și înțelege limba latină, om bătrân și bun; i-am dat dreptul să îngrijească de biserică, să tragă clopotul de Ave Maria, și în zilele de sârbătoare să învețe pe credincioși Tatăl nostru etc., la nevoie să poată și boteza – pentru că ceilalți oameni simpli nu cunosc nici ritualul botezului – și să aibă grijă, când vine un preot, să-i ducă pe cei botezați de el, ca să fie miruiți cu untdelemn sfințit. Au înaintea bisericii un clopot atârnat de o grindă înaltă și în jurul bisericii un cimitir închis cu un gard, în care sunt îngropați credincioșii.

N-am făcut confirmare în acest loc, deoarece ei n-au putut să-mi spună dacă erau sau nu confirmați, unii spuneau că da, alții că nu, și de aceea am amânat-o pentru altă dată, ca să nu greșesc cumva.

Am botezat trei copii și a fost un caz care s-a petrecut îndată ce am sosit noi în oraș: o femeie care de 15 zile se afla, fără întrerupere, în durerile facerii, născu în acel moment o făptură vie și veni numai decât bărbatul și ceru să fie botezat noul născut, și după ce fu botezat, muri în același ceas; și femeia s-a spovedit și s-a cuminecat a doua zi. Și se minunau oamenii zicând cum a făcut bunul Dumnezeu ca făptura aceea să nu moară în sânul mamei fără a primi botezul și să rămână în viață atâtea zile etc. și după ce a fost îngropată în cimitir acea făptură, tatăl ei ne aduse pâine și ce mai avea în casă spunând: «Aduceți mulțumiri lui Dumnezeu că a avut atâtea milă de mine și a făcut să se nască făptura vie, pe care a mântuit-o prin sfântul botez, și că n-a murit mama». Vorbind drept, dacă acești catolici ar avea preoți buni, ar fi creștini buni și evlavioși, pentru că nu sunt așa de răi, și sunt oameni cu frica lui Dumnezeu.

Un altul apoi se logodise cu o fecioară, și cum atunci nu era pregătit pentru celebrarea căsătoriei după obiceiul locului, pentru a avea binecuvântarea, a dus pe mireasă la biserică și de acolo a trimis-o acasă la tatăl ei, zicând: «Când va veni vremea voi lua-o înapoi, căci nu știu de voi putea avea atunci un preot care să-mi dea binecuvântarea bisericii». Din aceasta se poate vedea cât sunt de evlavioși și cât de mult țin seamă de poruncile sfintei biserici, cu toate că sunt oameni simpli. Și țin mult să aibă un preot.

Sunt 150 de familii de români cu peste 800 de suflete; au cinci biserici, una mare de zid, cu hramul Sf. Nicolae Papa și alte patru de lemn, acoperite cu șindrilă și cu paie, dar două dintre ele sunt aproape distruse.

29 septembrie 1641. Am vizitat Huși, oraș neîmprejmuit cu ziduri, mai degrabă târg decât oraș, dar îl numesc oraș fiind aici reședința unui episcop schismatic. Este așezat în vale; ceva mai jos se deschid câmpii către Prut; împrejur sunt dealuri nu prea înalte, pe care se află un mare număr de vii; aici sunt viile domnului. E bogat în poame pe care le produce această țară ca: mere, piersici, nuci etc. nu însă poame de peste mări, pe aici fiind geruri mari iarna. Prin apropiere sunt foarte frumoase păduri și dumbrăvi se găsesc tot felul de animale în mare număr.

Sunt 400 de catolici, pentru împărțășanie și 95 de copii; sunt de neam maghiar și vorbesc la fel unguerește și românește. Au o biserică de lemn, lungă de 12 pași și lată de 6, acoperită cu paie, închinată Sf. Marii celei mari, cum îi zic ei, adică Adormirea Maicii Domnului. În jurul bisericii se află un cimitir împrejmuit cu gard; pe altar o «pietă». Au un felon, un potir de argint, dar spart și două clopote frumoase; în mijlocul bisericii, cristelnița. N-au preot, vine uneori cel de la Iași. În biserică se cântă în limba unguerească Gloria, Crezul etc. și alte cântări religioase, și cei care cântă sunt mireni și se cheamă diaci; iar la biserică ajută la slujbă, păstrează și au grijă de lucrurile bisericii și sunt datori să-l însoțească pe preot când acesta merge cu euharistia (împărțășania), fie la o înmormântare, fie pentru alte slujbe bisericesti, și să se ducă cu el până la biserică etc.

Orașul se cheamă Huși, din cauză că acești catolici se țineau la început de secta sau erezia husită; chiar și astăzi se mai găsesc vreo cinci-șase bătrâni care cer să fie împărțășiți «sub utraque specie», și unii preoți pentru a le fi pe plac, le împlineau doriința; dar din mila lui Dumnezeu, trăiesc toți după legea catolică. N-au însă preot și de aceea se comportă uneori după vechile lor obiceiuri... Am dat ordin vicarului meu să le caute un preot bun.

Toți locuitorii din oraș sunt catolici, și în apropiere în jurul orașului, sunt sate de români sau moldoveni. În oraș, schismaticii au o biserică frumoasă de zid cu două turle, acoperite cu plumb, cu hramul Sf. apostol Petru, și această biserică este episcopală și lângă biserică

este mănăstirea în care își are reședința episcopul cu monahii săi. Au încă două biserici de lemn. În oraș sunt numai 10 familii de locuitori schismatici și mai sunt altele prin sate, cum am arătat mai sus; ceea ce ar face poate 60 de suflete numai în jurul orașului, lăsând la o parte alte sate.

În apropierea acestui oraș, în două sate, se află vreo 12 familii de catolici, de neam maghiar, numărând vreo 70 de suflete, și bieții de ei nici n-au preot și nici nu pot asculta o liturghie. Cu toate acestea sunt atât de tari în credința lor catolică, încât nu ascultă niciodată de preoții schismatici și nici nu vor să-și boteze copiii cu numiții preoți, ci așteaptă totdeauna până vin preoții catolici.

Întâlnind în acest oraș al Hușilor pe părintele Hiacint (Giacinto) din Osimo, din ordinul Sf. Dominic, fost vicar general al Moldovei, înscăunat de episcopul de Bacău, nu voi scăpa prilejul de a spune câteva cuvinte despre el și despre isprăvile lui, dat fiind că a fost un mare desfrânat și pricină a multor scandaluri, mai ales a luării de către domn a averii bisericii din Bacău. Spun aceasta nu pentru a-l defăima, ci pentru a rosti adevărul, după cum sunt dator, și pentru a-mi ușura cugetul; și voi spune ceea ce am auzit de la oameni de ispravă și cinstiți, atât preoți cât și mireni.

Mai întâi, acest vicar dăduse un ordin ca fiecare om să plătească atâta pentru botez, atâta pentru săvârșirea cununiei, altminteri nu-și făcea datoria. Din cauza unei căsătorii, l-am găsit rănit în cinci locuri cu cuțitul: s-a întâmplat anume că el celebrase cununia și se înțeleșese cu omul asupra prețului, și într-o dimineață a mers în casa celui om și l-a găsit în pat cu nevasta lui și numaidecât a început a bombăni: «De ce nu-mi plătești?» etc. Bietul om a răspuns: «Ți-am făgăduit să plătesc când voi fi mai înlesnit». El se înfurie grozav, trage cu forța soția din pat, numai în cămașe, și o duce în altă casă, unde îi pune cătușe la picioare, zicându-i: «Până nu-mi va plăti bărbatul tău, nu te voi lăsa să pleci de aici». A venit apoi bărbatul și nu știu cum s-au înțeles între ei, că l-a lăsat soția liberă. În aceeași zi a venit fratele celui om și a început să-i spună: «Părinte, de ce ne faci această rușine și ai pus în fiare pe soția fratelui meu?» Iar vicarul punând deodată mâna pe un lemn, a început să-l lovească pe omul acela, care înfuriindu-se, a luat un cuțit și l-a înjunghiat în cinci locuri. Eu l-am găsit în pat, nici nu se putea mișca. Deocamdată n-am putut să fac nimic altceva decât să-i vorbesc de toate acestea și de altele ce mai știam, și l-am scos din vicariat, poruncindu-i să părăsească această țară. Dar mai apoi, când mă găseam la Iași, mi s-a spus că îi este rău și i-am trimis un preot; apoi n-am mai aflat nimic despre el, iar omul care îl rănise era în închisoare la Iași, din porunca domnului. Atâta pot spune că schismaticii se folosesc de asemenea prilejuri ca să-și bată joc de călugării noștri și de legea noastră. Nu pot povesti tot ce am auzit despre el, ca să nu depășesc marginile dragostei frățești și apoi nu știu dacă mai trăiește sau este mort, de aceea nu vreau să spun deocamdată nimic mai mult despre isprăvile lui, decât lucrurile care privesc biserica și care au fost publice” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 227-231). Bakšić realizează și la Bârlad un set sugestiv de informații. Cu aceeași bunăvoință manifestată pentru întreaga Moldovă, laudă și aici binefacerile naturale, care permit o stare economică multumitoare, datorată și hărniciei locuitorilor, care refuză, de exemplu, plăcerile vânătorii. Catolicii de neam unguresc sunt deja într-un proces de asimilare, cel puțin sub aspect lingvistic. Și aici lipsește preotul catolic, suplinit la nevoie și numai pentru anumite servicii de un simplu orașean care are însă meritul de a înțelege limba latină. Sunt emoționante relatările despre evlavlia acestor credincioși, petrecerea unor momente aflate la limita miraculosului. Firește, o atenție deosebită acordă Hușului, unde catolicii sunt mult mai numeroși. La fel ca la Bârlad laudă bogățiile pământului, arată deschiderea către Prut. De asemenea, ca și predecesorii săi face legătura cu Jan Hus, mai ales că unii din Huși încă face împărtășanie ca ereticii cehi și ca ortodocșii, cu pâine și vin. Comite o exagerare când afirmă că toți locuitorii sunt catolici. Și aici este în curs procesul de asimilare naturală a maghiarilor, deja bilingvi, urmând apoi să vorbească numai românește, ca în zilele noastre. Climatul de toleranță din partea românilor există și aici. Situațiile neplăcute, dramatice chiar, au ca autori tot reprezentanți ai catolicismului, precum Hiacint (Giacinto) cu un comportament criminal dublat de ipocrizie, compromițând ritul la care aparțin, în fața ortodocșilor.

Paul Beke face o figură aparte între cei veniți să susțină viața religioasă a catolicilor din Moldova. De fapt el nici nu a intenționat să rămână aici, a considerat această parte a României doar o etapă a unui măreț plan personal: pur și simplu își propusese să-i convertească la creștinism (desigur, în varianta catolică) pe tătari, pe

chinezi și pe oricare alte popoare, pe care le va întâlni în calea sa spre răsărit. Iezuit ungar, Paul Beke fusese atras de erudiția și priceperea pedagogică a celor grupați în Societatea lui Iisus, dar, rămas în Moldova contrar mărețelor sale năzuințe, a devenit un element al dezbinării între mesagerii catolicismului deja aflați în grupări diferite, cu comportamente ostile. și, culmea, numele său înseamnă în maghiară pace... Ascunzându-și apartenența la iezuiți, practicând ambiguitatea, ascunzând catolicilor unguri care-l doreau între ei planurile sale de viitor, Beke și-a câștigat un oarecare prestigiu în detrimentul celorlalți fruntași ai catolicilor din Moldova. În iunie 1644 scrie o relație despre această provincie românească. Începe cu o descriere privind Moldova în totalitatea ei, valabilă și pentru județul Vaslui. „Pământul acesta este atât de roditor încât nici acel al Ungariei, nici acel al Transilvaniei nu pot fi asemuite; această rodnicie a pământului îi face fără îndoială pe locuitori atât de leneși, ca și cum ar vrea să culeagă <de a gata> toate roadele pământului fără muncă; și în adevăr cu foarte puțină muncă ei recoltează atâtea bucate de tot felul, încât nici n-ar putea fi vândute altora decât străinilor; este de asemenea foarte productivă și în vin bun și îmbelșugată în bere și în fructe. La ei se pare că <nu> se seamănă sau se ară toamna ci primăvara când este cald o singură dată către Paști, și atunci nu ară atâta, cât răcăie pământul; cu toate acestea ei strâng recolta cea mai bogată și cea mai timpurie în iulie. Nu au grâu <siligo>, peste tot locul și nici din belșug; <dar> sunt îndestulați cu grâu cel mai curat, cu ovăz, orz ca să nu mai vorbesc de meiul care le place românilor peste măsură <și> din care gătesc o mămăligă foarte bună negreșit după gustul lor, dar pentru alții este de negustat. Au ocne de sare, de aici marele belșug <de sare>; au în diferiți munți vine de aur, de argint și de felurite <alte> metale, dar nu îndrăznesc să le extragă din cauza tiraniei turcești, temându-se că prin luarea lor <de către turci> țara să nu fie sleită prin munci neîncetate pentru turci” (*Călători străini...*, vol. V, p. 275).

În privința rodniciei pământului Beke are perfectă dreptate, această calitate a solului nostru este apreciată și în prezent, se spune, cu exagerarea artistică cuvenită, că unele țări ar dori să folosească pământul din România drept îngrășământ pe ogoarele lor. Avem desigur rezerve privind înclinația spre lene a moldovenilor, generată de ușurința obținerii produselor agricole. Poate autorul nu a fost rău intenționat, însă nu a înțeles complexitatea împrejurărilor în care se desfășurau muncile câmpului. În finalul pasajului dovedește înțelegere pentru faptul că moldovenii nu își exploatau bogățiile naturale de teama turcilor, la fel se întâmpla și în agricultură. Mămăliga se făcea încă din mei, suntem departe de cultivarea porumbului. Referindu-se din nou la caracterul localnicilor, după ce enumeră numeroasele greutăți care îi apasă, descrie și admiră optimismul lor: „Poporul este incredibil de apăsat de bir, căci este tributar turcilor și tătarilor. El îi plătește domnului felurite dări, și nu se ține seama de vreo măsură sau număr <sau> de câte ori a mai fost dat impozitul, ci oricând și ori de câte ori se poruncește, se plătește fără vreo considerație de persoană. Nu se poartă grijă dacă are cu ce plăti sau nu, ci este hărțuit în fel și chip până ce plătește birul din banii luați de el cu împrumut. Cu toate acestea oamenii sunt atât de veseli, chiar și în această sărăcie, încât nu am văzut niciodată oameni așezimea lor la veselie; căci după ce au plătit orișicum dările, de cum s-a ivit o zi de sărbătoare, aleargă împreună la crășmă pentru a se înveseli împreună, și acolo scârțâind mai degrabă decât cântând din cimpoi, din fluiere și cobze, îngână cântece, saltă și joacă cu foc, socotind că în lumea întreagă nu s-ar afla un concert mai suav decât muzica lor. Nici un sat sau târg nu are vreun han ci fiecare casă este loc de găzduire, și în aceasta sunt vrednici de laudă moldovenii, că primesc oaspeți fără plată și îi ospătează generos cu bucatele pe care le mănâncă ei înșiși: și mai ales pe cel care ar cunoaște limba stăpânului casei” (*Călători străini...*, vol. V, p. 279). Importante pentru noi sunt datele cu caracter etnografic privind instrumentele muzicale de atunci, păstrate până în zilele noastre, între ele fiind menționate și cimpoaiele, care s-au conservat în special în județul Vaslui. Beke consideră apoi limba română drept o italiană stricată și dacă un italian dorește să o învețe, o vorbește perfect în două luni. O ciudățenie a iezuitului care nu uită niciodată că-i ungar este modul în care împarte orașele Moldovei: ungurești, între care sunt incluși Hușii, și orașe în care sunt unguri și au biserici, dar se află în inferioritate numerică, între acestea numărându-se și Bârladul (*Călători străini...*, vol. V, p. 280).

Frământările din rândul membrilor ordinelor călugărești cu activități misionare în Moldova devin tot mai acute. În aceste împrejurări „**Bonaventura din Campofranco** din ordinul minorităților conventuale a fost trimis de Congregație în Moldova și în Țara Românească cu

o misiune specială, de a cerceta și sancționa neregulile și purtările scandaloase puse pe seama misionarilor conventuali, denunțați de observanți, iezuiți etc., îndepărtând elementele nedemne și cercetând nevoile reale ale misiunilor. Așadar, noul supraveghetor desemnat de Propagandă venea cu titlul de *provincial al Transilvaniei și prefect al misiunilor din Moldova și Țara Românească* și fără nici o afectare la vreuna dintre bisericile catolice din Moldova sau Țara Românească. El aducea cu sine doi misionari. Încă înainte de plecarea din Italia, el întocmise mai multe memorii în legătură cu atribuțiile sale. Sosind la Viena, la 4 aprilie 1650 (scrisoarea sa din 9 aprilie), după ce a călătorit de la Trento la Innsbruck, de unde a urmat apoi pe Dunăre, el a luat contact cu nunțul apostolic din Viena, la care spera să găsească, așteptându-l, actul de împuternicire specială (*facolta*), autorizându-l a licența pe misionarii scandaloși, conform cu ultimul său memoriu înfățișat de el Propagandei, înainte de plecare” (*Călători străini...*, vol. V, p. 431).

Din textul citat, pe lângă precizarea neînțelegerilor dintre catolici, reiese clar ideea unei unități românești, prin desemnarea celor trei provincii împreună, ca teritoriu în care își va exercita atribuțiile Bonaventura din Campofranco. Într-o scrisoare datată 3 septembrie 1650 subliniază lipsa de slujitori la bisericile catolice din Moldova, dar și „strecurarea” părinților iezuiți în misiunile organizate de minorii conventuali. Bonaventura precizează, între altele: „Bârlad, oraș; nu este nimeni (în sensul că nu există preot); Huși, oraș; este un preot” (*Călători străini...*, vol. V, p. 436).

Tot el schițează un tablou general al stării sociale și spirituale atât în ceea ce îi privește pe simplii credincioși, dar și pe părinții misionari din aceste orașe: „Dar aceste biserici, și de asemenea localnicii, sunt în mare sărăcie; nu au aproape nimic, de aceea nu pot ține pe misionari din pomenile lor, și numiții părinți misionari nu pot sta acolo fără lefurile lor anuale de la Sacra Congregație, astfel că acele sărmene suflete pier, găsindu-se fără păstor și fără un cap al lor. Ar trebui cel puțin alți trei misionari în Moldova, dar să nu vină fără lefurile lor, pentru că nu vor putea trăi aici” (*Călători străini...*, vol. V, p. 436). În partea a doua a relatării sale vine cu unele noi date concrete: „Bârlad, oraș, are o biserică. Sunt vreo 30 de familii de unguri. Huși, oraș, acolo e o biserică. Sunt vreo 150 de familii de unguri. Posedă câte ceva; pentru ajutor sunt fâgăduieli” (*Călători străini...*, vol. V, p. 438). Fără îndoială, apelativul „unguri” este destul de relativ, procesul de asimilare era deja în curs, după cum am mai văzut în alte relatări. De mirare este starea de sărăcie a unor orașeni care practicau negoțul ori meșteșugurile.

La mărturiile de până acum se adaugă dări de seamă ale misiunii iezuite. Cea din 1653 este edificatoare pentru starea locuitorilor Moldovei, în acel an și nu numai: „Anul acesta, precum s-a arătat de nenorocit pentru întreaga această provincie, tot astfel a adus mare piedică și misiunii noastre <nelăsând> ca munca <fraților> noștri să se extindă mai departe în slujba sufletelor. S-a întâmplat această schimbare a domnilor care a umplut această țară cu atât potop de neamuri diferite și cu mulțime de oști felurite, încât a fost de mirare că nenorocirii de locuitori, apăsați neîncetat de această povară a războiului mai bine de trei ani, nu au fost răpuși în cele din urmă de foame și de tăișul sabiei ... etc.” (*Călători străini...*, vol. V, p. 500). Autorii respective dări de seamă iezuite dau și câteva exemplificări, una dintre ele fiind „În sfârșit unul din ai noștri care fugise de la Iași în orașul unguresc Huși a fost ciomăgit de niște rânđași de oaste arțăgoși” (*Călători străini...*, vol. V, p. 501).

La 6 aprilie 1654, un nou raport iezuit, intitulat *Starea religiei catolice în Moldova sau Valahia*, din care cităm: „Bârlad: are de asemenea o bisericuță făcută din lemn; nu are preot, totuși poate fi cercetată de acel preot care își are reședința la Galați. Sunt 40 de case de creștini unguri. La Vaslui este o biserică dar nu are preot. Sunt cinci case de catolici unguri... La Huși este o biserică. Stă acolo un preot ungur. Sunt cam trei sute de familii de unguri catolici” (*Călători străini...*, vol. V, pp. 507-508).

În volumul V din *Călători străini despre țările române*, în legătură cu dările de seamă citate mai sus, dar nu numai aici, ci și în alte volume, s-a strecurat o greșeală destul de derutantă: „La Mănești este o bisericuță dar nu este preot. Sunt o sută de case de unguri catolici” (*Călători străini...*, vol. V, p. 507). Citatul este corect, explicația de la subsol este multiplu eronată: „Mănești, azi contopit cu satul Băbuța, com. Dragomirești, județul Bacău”. În realitate a existat un sat dispărut Mănești, care s-a contopit cu satul Băbuța, din comuna Dragomirești, din județul Vaslui însă. Dar aici nu au existat niciodată unguri catolici.

Măneștii la care se face referință au aparținut de județul Bacău, așa cum reiese clar din poziționarea între Stănești și Trotuș.

Pe temeuri istorice, depășite însă în timp, regele Poloniei își exercita dreptul de a trimite un episcop în scaunul de la Bacău. Aceștia însă dețineau acest post mai mult teoretic, majoritatea erau, cum le-am spune acum „absenteiști”, foarte rar ajungeau la Bacău. Unul dintre ei a fost și **Marian Kurski** din ordinul franciscan observant, apropiat de iezuiți, în ostilitate cu Bakšić și Bandini, o adevărată „sămânță de scandal”. Îl menționăm fiindcă ne-a lăsat o informație din 5 ianuarie 1659. Dar nu lipsite de interes sunt și afirmațiile prin care își justifică plecarea din Moldova, care, afară de tenta personală, conțin și informații de genul celei date mai sus: „Biserica din orașul Huși are un preot, și o capelă la Bârlad, care este cărmuită de același preot. (...) În orașul Huși un preot mirean” (*Călători străini...*, vol. V, p. 463).

În octombrie 1652, din nou un călător englez străbate drumurile Moldovei. De data aceasta vorbim de **Robert Bargrave**, dintr-o foarte bună familie engleză, cu studii începute la Oxford, intrat apoi în serviciul unui negustor englez. Îl urmează pe acesta, care avea mari afaceri în Orient, stă cinci ani la Constantinopol, apoi pleacă spre țară pe ruta Dobrogea, Moldova, și mai departe, până în Anglia. Însemnările sale zilnice au fost reunite sub titlul *Povestea unei călătorii pe uscat de la Constantinopol la Dunkirke*, datat 1652, prin Moldova trecând în luna octombrie. Deși nu insistă asupra neplăcerilor pe care a trebuit să le suporte, Bargrave spune totul într-o frază: „Aici am trecut Dunărea, părăsind pe sultanul Mehmed și toată haita lui blestemată cu o «anasănă» (înjurătură turcească) în loc de rămas bun” (*Călători străini...*, vol. V, p. 485). La Galați este încântat de orice, berea și mielul îi plac foarte mult, pește, mierea, clădirile etc. Nu se știe de unde a aflat și el despre interpretarea calomnioasă a originii latine a românilor, plecată de la Enea Silvio Piccolomini, observațiile asupra limbii fiind însă judicioase: „Pe când această țară era stăpânită de Roma, întrucât era puțin locuită, a fost populată de bandiți (răufăcători exilați) din care cauză limba lor este acum amestecată, depărtându-se de cea latină, așa cum s-a depărtat limba italiană de cea latină, și poate fi ușor învățată de cel ce înțelege una sau alta din aceste limbi” (*Călători străini...*, vol. V, p. 486). Ceea ce distinge în raporturile dintre bărbați și femei, consideră drept un exemplu de civilizație, face o apropiere de Anglia, adică, am spune noi acum „ne bagă în Europa”: „Apropierea și prietenia care există aici între bărbat și nevastă, purtarea nestingherită a bărbaților față de femei și obiceiurile lor la masă, conțin atâtea elemente ale lumii creștine încât păreau că înfățișează ca un fel de oglindire mai slabă a Angliei” (*Călători străini...*, vol. V, p. 486). Atent la toate amănunțele, face și o descriere a costumelor moldovenești de atunci: „Îmbrăcămintea bărbaților se deosebește foarte puțin de aceea a grecilor din Turcia; femeile poartă polcuțe scurte, fuste lungi, cămăși cu alesături înfășurate în jurul brațelor și a încheieturii mâinilor și părul lor împletit în două coade răsucite în jurul capului (așa se văd înfățișate femeile în tapiseriile vechi de Arras) și în picioare cu opinci aducând destul de mult cu moda polonă” (*Călători străini...*, vol. V, p. 486). Începând de pe 9 octombrie, călătorește pe actualul teritoriu al județului Vaslui. „9 octombrie. Ne-am dus la Bârlad prin păduri încântătoare, dar rele pentru căruțe; am prânzit într-un sat sărac într-o casă plină de femei care erau aproape goale, și care în loc de îmbrăcăminte nu aveau decât o sobă pentru a se încălzi. Bârladul este un oraș mare și frumos unde <locuitorii> au un fel de a clădi casele deosebit de acela al altor țări; pereții sunt făcuți din bârne rotunde de brad, cioplite la capete, astfel că o bucată se îmbracă cu alta și sunt tencuite frumos în alb pe dinăuntru ca și pe dinafară. Chiar cea mai săracă din aceste case este atât de curată înăuntru, încât odată ce am intrat în casă, deși șovăisem să o fac, nu-mi venea să mai ies.

10 octombrie. Am călătorit vreo 12 ceasuri de-a lungul unei văi bogate, pe lângă un râu frumos, dealurile erau acoperite pe amândouă părțile cu păduri mândre, care sunt refugiu al băștinașilor împotriva năvălirilor dușmane și i-au și apărat, de fapt, împotriva tătarilor când au năvălit de curând în Moldova. Toate aceste părți erau molipsite grozav de ciumă căci pământul era aproape tot acoperit cu lăcuste din cele de o culoare veninoasă; câteva erau vii dar cele mai multe erau moarte, după ce distruseră aproape toată iarba din aceste părți. Toate acestea sunt semnele cele mai sigure și fatale ale unui aer încărcat de molimă, după trista experiență de la Constantinopol din timpul nemaipomenitelor bătăiuri ale ciumei. Stăpânul meu și Dr. Nevett, mai dornici de vânătoare decât grăjii pentru trăsură, au părăsit drumul și s-au dus cu niște armeni fioroși spre un sat

îndepărtat ca să ocolească conacul obișnuit care era atunci foarte contaminat de ciumă. Dar doctorul Neveț, nevoind să-mi lase mie toată grija și supărarea, s-a întors să mă caute și astfel s-a rătăcit, horbăcâind așadar de colo până colo, în întuneric, singur, până ce un foc l-a îndreptat către o caravană de călători, printre care a găsit pe unii care înțelegeau turcește, și s-a hotărât să petreacă noaptea cu ei, contribuind la cina lor cu roadele vânătoarei sale; dar în urmă, trecând pe acolo unii din caravana noastră, l-au dus la locul unde se afla domnul Modyford. Între timp podul fiind rupt, am fost siliți să încercăm să trecem cu trăsura prin apă, unde trudindu-se caii s-o scoată și muncindu-se din greu și ei, ca și noi până noaptea târziu, am fost în sfârșit bucuroși să primim ajutorul câtorva țărani, care au scos-o cu șase boi. Dar abia scăpați de această supărare, am dat de alta, căci în această stare (cu oamenii noștri oboșiți, și caii noștri sleiți de puteri) ne-am pierdut drumul, și am rătăcit de colo până colo în noaptea întunecoasă, prin băltoace și locuri mlăștinoase și peste podețe atât de înguste, încât este o curată minune că trăsura noastră nu a căzut în râu. Și astfel pe o noapte rece am gonit razna până la ora două dimineața, când am fost călăuziți de o lumină spre Vaslui; și acolo foamea și frigul împreună cu oboseala și supărarea ne-au silit să intrăm <în oraș>. Aceste motive având mai multă putere ca să ne îndemne înainte decât avea frica de ciumă pentru a ne opri pe loc.

11 octombrie. Am înaintat de-a lungul unei văi încântătoare prin care curgea o apă frumoasă, mărginită pe malurile sale de crânguri

minunate, până ce am ajuns la Scânteia. Pe la amiază am întâlnit din nou pe stăpânul meu care fără a mă întreba cum de am ajuns aici, s-a pornit ca un clopot cu dangăt nesuferit să-mi tragă un perdaf pentru faptul de a fi cheltuit la Vaslui, pentru mine, doi servitori și trei cai, o «piesă de opt» întreagă, din care cea mai mare parte o cheltuisem pe miște mied tare pentru a ne feri de contagiune, și fără îndoială că dacă aș fi cunoscut un antidot mai sigur, nu mă uitam la preț, într-un oraș unde nici o casă nu scăpase de această molimă fatală” (*Călători străini...*, vol. V, p. 487-488).

Laudele de la Galați sunt reluate la Bârlad, vizând aspecte apropiate, cum ar fi clădirile. Se remarcă atenția lui Bargrave asupra modului de îmbinare a bănelor care formau pereții caselor și curățenia acestora. Peripețiile povestite cu titlul de autentic sunt dublate de descrierea peisajelor de care Bargrave pare îndrăgostit. Văile Bârladului și Rebricei, codrii de pe malurile lor, toate capătă frumusețe de basm. Euforia față de natură nu exclude teama de relele care băntuiau pe atunci în Moldova, lăcustele și ciuma, aceasta din urmă băntuia Vasluiul, care astfel nu mai are parte de descriere. Oricum, Bargrave dovedește o deschidere sufletească surprinzătoare pentru un englez, așa cum ni-l închipuim noi, și, deși semnalează o serie de neajunsuri, pare a avea o simpatie sinceră pentru Moldova și locuitorii săi.

- va urma -

SĂRBĂTOAREA RUSALIILOR – SEMNIFICAȚII ȘI TRADIȚII

Laurențiu CHIRIAC

I. Denumire

RUSALIILE (din latinescul *rosalia* și din termenul slav *rusalija*) sau **Pogorârea (coborârea) Sfântului Duh (Sfântului Spirit)**) constituie o sărbătoare creștină importantă, prăznuită întotdeauna Duminică, la 10 zile de la Înălțare și la 50 de zile după Paști. De **Rusalii** este comemorată Coborârea Sfântului Duh asupra ucenicilor lui Iisus din Nazaret. Potrivit scrierilor *Noului Testament (Faptele Apostolilor 2, 1-11)*, acest eveniment a avut loc în **Ziua rusaliilor evreiești** (Șavuot), la 50 de zile de la Învierea lui Iisus din Nazaret. De aceea, sărbătoarea creștină mai poartă denumirea de **Cinzece** (în latină *Pentecostes*, "ziua a cincizece").

II. Semnificațiile RUSALIILOR

Ca și alte sărbători, **RUSALIILE** constituie o îmbinare dintre tradiția păgână și sacral creștin. Această sărbătoare leagă laolaltă o zi importantă a istoriei evreilor - **Ziua Recoltei în Orientul Apropiat** - cu un obicei dacic magic al **Călușului**, cu o **orgie romană** prilejuită de **Sărbătoarea Trandafirilor și cu Nașterea Bisericii Creștine**.

În Vechiul Testament, **RUSALIILE** erau, la început, o sărbătoare agricolă de bucurie a **evreilor** pentru terminarea **secerișului**, în care se oferea pârgă din roadele pământului, numită și „**Sărbătoarea săptămânilor**”, Șavuot. Mai târziu, a ajuns o **aniversare a Legământului**, care fusese încheiat la 50 de zile de la Paști. La trei luni după ieșirea din robia Egiptului, rătăcind prin pustiu, liderul evreilor, Moise, a avut o revelație pe muntele Sinai, în timpul căreia Dumnezeu l-a comunicat cele 10 legi sau porunci. De atunci, poporul lui Israel sărbătorește " **timpul primirii Învățăturii, al Legii**".

La Roma, **Sărbătoarea trandafirilor** - adică înflorirea lor - constituia un prilej de petreceri (baccanale) care țineau trei zile și în care se bea vârtos, toată lumea se lăsa în voia desfătărilor și simțurilor "carnale", într-un dezmăț și o urgie totală.

Mai apoi, **Rusaliile creștine** au avut în vedere **Legământul**, fiind o sărbătoare a încheierii lăuntrice a Noului Legământ al harului și iubirii, prin **coborârea Sfântului Duh**. **Rusaliile** reprezintă și **consacrarea solemnă a Bisericii întemeiate de Iisus Hristos**. Duhul Sfânt nu este dăruit numai Bisericii în ansamblu, ci și fiecărui creștin în parte, cu darurile sale. Minunea Rusaliilor de la Ierusalim se continuă în Biserică, aducând rod în taina Sfântului Mir. De aceea, **Rusaliile** sunt și o sărbătoare de mulțumire pentru

harul Mirului.

Alte semnificații ale Rusaliilor creștine:

- revărsarea eshatologică a Sfântului Duh (cf. Sf. Petru în cuvântarea sa din *Fapte 2*)
- încununarea Paștelui lui Hristos, prin revărsarea Sfântului Duh (Spirit) asupra apostolilor neamurilor;
- adunarea comunității mesianice (potrivit profețiilor);
- deschiderea Bisericii către toate popoarele credincioase;
- începutul misiunii de propovăduire a credinței creștine.

Întemeierea Bisericii Creștine

„**Binecuvântat ești Hristoase, Dumnezeu nostru, Căla ce prea înțelepți pe pescari ai arătat, trimițându-le lor Duhul Sfânt; și printr-înșii lumea ai vânat, iubitorule de oameni, mărire Ție!**”. Așa glăsuiește **Troparul** acestui mare praznic al Bisericii Ortodoxe. Conform Bisericii Ortodoxe, acest important eveniment al **Rusaliilor** reprezintă ziua de naștere a Bisericii creștine, întrucât în această zi a luat ființă în chip văzut această instituție divino-umană, întemeiată în chip nevăzut, odată cu jertfa Mântuitorului pe cruce.

RUSALIILE reprezintă, așadar, sărbătoarea întemeierii Bisericii creștine, pentru că, în această zi, în urma cuvântării Sfântului Apostol Petru, s-au convertit la creștinism aproximativ 3.000 de oameni, care au alcătuit cea dintâi comunitate creștină din Ierusalim, nucleul Bisericii de mai târziu.

Apostolii au grăit în limbile neamurilor

Duminica Rusaliilor mai este numită și „**Duminica Cincizecimii**”, întrucât Pogorârea Duhului Sfânt peste Sfinții Apostoli, în Ierusalim, a avut loc în cea de-a cincizecea zi de la Învierea Domnului. Sfântul Evanghelist Luca, în „*Faptele Apostolilor*” (cap. 2), istorisește momentul în care Sfântul Duh, sub chipul unor limbi de foc, a umplut de darurile sale pe Apostoli. Pentru început, aceștia au căpătat marea putere de a grăi în limbi străine, necunoscute de ei până atunci. Spre mirarea multor oameni aflați în Ierusalim, cei 12 Apostoli au început să facă cunoscută Învățătura Mântuitorului către neamuri, în diferite limbi, deși acești ucenici erau știuți de mulți dintre cei prezenți ca fiind evrei simpli, în nici un caz preocupați de învățarea limbilor străine.

Începerea propovăduirii

Trimiterea Sfântului Duh peste ucenicii săi o vestise mai

demult Mântuitorul: „*Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe care Tatăl Îl va trimite întru numele Meu, Acela vă va învăța toate lucrurile și vă va aduce aminte de toate cele ce v-am spus Eu*” (Ioan, 14.26). Atunci când Duhul Sfânt S-a pogorât peste ucenici, aceștia au devenit „preaînțelepți”, fiind umpluți „*de lumina, râvna și toate harurile dumnezeiești*”. Așadar, avusese loc **iluminarea** lumii creștine, sub forma unui contact direct, personal și conștient cu Creatorul. Abia după acest moment, ucenicii Domnului au devenit cu adevărat Apostoli și au ieșit în toată lumea, săvârșind minuni, întorcând pe păgâni de la închinarea idolilor, aducându-i pe oamenii simpli și pe împărații trufași la dreapta credință. Începutul a avut loc chiar în această zi a **Pogorării Sfântului Duh** - când, în urma predicii Sfântului Apostol Petru, „ca la trei mii de suflete” s-au botezat întru Hristos, alcătuind prima comunitate a celor care credeau în Iisus.

III. Istoricul sărbătorii RUSALIILOR

Îmbinarea celor două evenimente publice la **evrei - ZIUA RECOLTEI și ZIUA PRIMIRII ÎNVĂȚĂTURII** - se făcea prin sacrificarea unor animale și prin ofrande de mâncare fără sânge aduse la templu, în semn de mulțumire către Dumnezeu - atât pentru primirea Tablelor Legii, cât și pentru recolta bogată.

În **lumea creștină**, deja Apostolul Pavel acorda importanță acestei sărbători (cf. *Fapte 20, 16*). Pentru comunitățile creștine care aveau vii înaintea ochilor roadele și mărturiile acestei zile de întemeiere a Bisericii, împreună cu minunile Duhului Sfânt, sărbătorirea anuală a coborârii Duhului Sfânt era de la sine înțeles.

Potrivit informațiilor din *Peregrinatio Etheriae*, spre sfârșitul secolului al IV-lea, la **Ierusalim**, sărbătoarea începea cu o celebrare nocturnă. Dimineața, prima slujbă se ținea pe Golgota, iar a doua pe Muntele Sion, locul coborârii Duhului Sfânt. După-amiaza, pe Muntele Măslinilor se ținea o celebrare în amintirea Înălțării Mântuitorului.

La **Roma**, **Rusaliile** au devenit, pe lângă Paști, o a doua sărbătoare rezervată botezurilor. De aceea, **Vigilia și Săptămâna Rusaliilor** au fost rânduite asemănător **Vigiliei și Săptămânii Paștelui**. Deja în vremea Papei Leon cel Mare (440-461), în săptămâna de după Rusalii urmau trei zile de post din ciclul *Quattuor tempora*. În secolul al XI-lea, s-a introdus, în **Biserica Romei**, **octava Rusaliilor**. În fine, în 1969, prin revizuirea anului liturgic, s-a înlăturat octava, pentru a se reveni la structura în care Rusaliile încheiau ciclul pascal.

IV. Sărbătoarea RUSALIILOR la români – Tradiții și obiceiuri

Sărbătoarea Pogorării Duhului Sfânt a fost numită, în românește, **RUSALII**, de la sărbătoarea trandafirilor din lumea romană, consacrată **cultului morților**. Creștinii au preluat obiceiul roman, făcând din sâmbăta de dinaintea **RUSALIILOR** una din zilele de pomenire generală a morților. În unele zone ale țării, în sâmbăta **RUSALIILOR** se împart oale împodobite cu flori, cu un colac deasupra, pentru pomenirea morților. În duminica **RUSALIILOR** se împart farfurii frumoase împodobite, pentru vii. În ajunul **RUSALIILOR** se țin **Moșii de vară** - cu târguri unde oamenii găsesc cele necesare pomenilor, dar și prilej de veselie. Se crede că sufletele morților (moșilor), după ce părăsesc mormintele în Joia Mare (cea de dinaintea Paștilor), se preumblă printre cei vii, înapoiindu-se la locul lor în Ajunul RUSALIILOR.

În același timp, și la noi, de **Rusalii**, Sărbătoarea trandafirilor de la sfârșitul Primăverii coincidea cu modelul latin al **Sărbătorii rosaliilor** - înaintașii noștri o respectau prin petreceri care țineau trei zile, exact ca în bacanalele romane.

Potrivit tradiției Bisericii Ortodoxe, luna de după Duminica **RUSALIILOR** este consacrată **proslăvirii Sfintei Treimi** (Tatăl, Fiul și Sfântul Duh). Astfel, sărbătoarea **RUSALIILOR** are consacrate două zile.

Tradițiile vechi românești despre RUSALII spun că orice muncă este interzisă cu desăvârșire, pentru că **Rusaliile** te pot orbi, muți, ologi sau înnebuni. Certurile și conflictele de orice fel trebuie evitate, pentru că altfel certăreții vor fi răpiți de Rusalii și duși pe fundul apelor. Ca și împotriva vampirilor, există ac și de cojocul **Rusaliilor**, leacurile cele mai bune contra lor fiind **pelinul** - agățat la brâu, pus în case la ușă, ferestre sau icoane - și **usturoiul**, utilizat în același mod. **Plantele de leac** de-abia de-acum scapă de influența nefastă a **Rusaliilor** și pot fi culese pentru a fi puse la uscat.

Călușarii

Tradiția păgână a călușarilor, pierdută în negura vremii, s-a perpetuat până azi. Jocul viu, puternic, zorzoanele de la haine și de la pălării, bățul care întruchipează aracul de vie (tirsul) și, totodată, bagheta magică sunt, se pare, nu numai obiecte ritualice, dar constituie și rămășițe simbolice ale bacanalelor romane. **Famosul joc al Călușarilor** - ca dans ritualic - are și funcția de a goni bolile, căci acest joc simbolizează săritul peste foc, pentru a scăpa de iele - zânele rele, căci exista credința că **Rusaliile** sunt un fel de zâne rele ale apelor. De aceea, nu este bine să te scalzi în această zi, căci Rusaliile te pot îneca.

Mihai Eminescu: Legea în România și vânzarea pământului țării...

- urmare din pagina 1 -

„... Azi țăranel scade pe zi ce merge, proprietarul, ale cărui interese sunt identice cu ale țăranelui, asemenea, bresle nu mai avem, negoțul încape pe mâini străine încât, mâine să vrem să vindem ce avem, găsim cumpărători străini, chiar în țară și am putea să ne luăm lucrurile în spinare și să emigrăm în America. Chiar ar fi bine să ne luăm de pe acum o bucată de pământ în Mexico, în care să pornim cu toate ale noastre, când nu vom mai avea nimic în România. Să nu ne facem iluzii. Prin atârarea noastră economică am ajuns ca toate guvernele, spună ele ce-or pofti, să atârne mai mult sau mai puțin de înrâuriri străine”, „Frază și adevăr”, în *Timpul* din 23 decembrie 1877.

„... Pentru încurcarea judecății profanilor se clădește un labirint de cifre și fraze pseudoștiințifice, fără cap și fără coadă, care nu se vede exprimată clar nici o idee cumsecade, dar din al căror întreg reiese intenția guvernului vătămătoare intereselor

statului”, cu titlul „Mai toate ziarele oficioase...”, în *Timpul* din 16 noiembrie 1879.

„... O moșie străveche încape pe mâna unui străin de origine, care caută să scoată lapte din piatră. Puțin îi pasă de soarta lucrătorului, de biserică ori de școală. Omul e pentru el un instrument de muncă, o vită trebuitoare pentru un timp mărginit, până ce vinde sau arenda altuia moșia. Lipsa de sentiment de rasă, lipsa de solidaritate între popor și clasele dirigente, recrutate dintre Cariadgii și Basmangii, lipsa de simț istoric și național, ne-au adus unde suntem și au prefăcut o țară veche, cu trecutul ei cinstit, cu datinile ei oneste, într-un han de oaspeți străini, în care toată organizația s-a făcut în favorul străinilor, pentru a le face traiul cât mai neted și mai moale în țara nimănui, căci numai firma mai e a noastră. Noi nu suntem contra îmbogățirii celor ce vin și se așează în țară. Cu timpul vor deveni, poate, buni cetățeni

ai acestui stat. Dar, că de dragul lor, să ucidem oamenii noștri proprii, că de dragul luxului, desfătărilor, înlesnirilor de trai, să compromitem existența fizică și morală a rasei române, iată ceea ce e de neuzit și de neînțeles. Poporul nostru e pe calea de a ajunge ca fellah din Egipt. Totul e străin acolo, afară de mizerie. Numai ea e națională, egipteană”. „Economistii observă...”, în Timpul din 10 iulie 1881.

„...Posibilitatea dată unor nulități și unor parveniți de-a trăi din buget, din întreprinderi, din arenzi, din păsuieli; posibilitatea constituțională dată unor oameni de proveniență incertă de-a exploata munca poporului fără nici o compensație, iată răul, incurabil poate, al organizației noastre”, „Răul de căpetenie...”, în Timpul din 22 august 1881.

„... Natura poporului, instinctele și înclinările lui moștenite, geniul lui, care, adesea, neștiut, urmărește o idee pe când țese la războiul vremii, acestea să fie determinante în viața unui stat, nu maimuțarea legilor și obiceiurilor străine. Deci, din acest punct de vedere, arta de a governa e știință de-a ne adapta naturii poporului, a surprinde oarecum stadiul de dezvoltare în care se afla și a-l face să meargă liniștit și cu mai mare siguranță pe calea pe care-a apucat...”, „Ceea ce dă guvernului...”, în Timpul din 1 aprilie 1882.

„...Marii oameni ce se pretind reprezentanți ai poporului românesc întreg, cei ce pretind a personifica idealurile noastre naționale, lupta de emancipare ce ne absoarbe, aceștia nu au în vedere decât utopii cosmopolite, proprii a ne dezorganiza și mai mult, a slăbi în noi simțul de conservare națională și, dacă se servesc din când în când de ideile comune poporului românesc, o fac numai debitându-le ca pe o marfă, pentru a-și câștiga popularitate”, „E greu a afla...”, în Timpul din 27 noiembrie 1882.

Așa scria despre lege și proprietate acum circa 130 de ani Mihai Eminescu în gazetele timpului... Și astăzi se risipesc proprietățile țării, dar despre fapte se scrie tot mai puțin, iar despre înstrăinarea pământului, mai de loc. Arătați-mi, vă rog, care mai este ziarul care vorbește astăzi despre industria și agricultura țării, câtă mai este, că nu o s-o puteți face... Despre agricultură, de exemplu, nu mai vorbesc, prin mass-media, nici ziariștii, nici inginerii agronomi, nici cadrele didactice care, totuși, mai pregătesc specialiști în domeniu... Ba, nu, am găsit o însemnare, câțva timp în urmă, în Ziarul de Iași, semnată de ing. agronom Ștefan Petcovici, fost mulți ani un promotor al culturii viței de vie și a roadelor plantei, astăzi pensionar, care documenta despre vânzarea pământului și stăruia asupra prețului foarte diminuat față de valoarea pământului românesc...

Cine oare, precum Eminescu, ne mai apără proprietatea, ca să rămână urmașilor? Chestiune de mare discuție!

La Muzeul „Mihai Eminescu” din Copou, Iași – acces liber în Bibliotecă la Caietele eminesciene

Ion N. OPREA

Luni 5 mai 2014 mass-media, ieșindu-și din obișnuița plicticoasă, a publicat o știre de mare interes cultural-științific și chiar politic : începând de marți, a doua zi și până duminică, la Muzeul „Mihai Eminescu”, renovat și reorganizat, la Bibliotecă, se pot consulta liber la raft și în sală Caietele lui Eminescu.

Urmare a activității specialiștilor din Iași și Botoșani, spune Dan Lungu, directorul Muzeului literaturii române Iași, care au terminat de copiat binecunoscutele Caiete eminesciene, acestea începând din anul 1988 se află în patrimoniul Muzeului de a cărei activitate se ocupă, puse la dispoziția interesatilor.

Cele 62 de volume, realizate după microfilmul manuscriselor, așa cum afirmă eminescologul Valentin Coșereanu în cartea sa „Aventura manuscriselor eminesciene”, stau la dispoziția vizitatorilor Muzeului „Mihai Eminescu” din Parcul Copou, odată cu renovarea Muzeului și reorganizarea Expoziției de bază, volumele constituind zestrea unei Biblioteci pe care doritorii le pot răsfoi liber, ele însemnând poezii, scrisori, însemnări, traduceri, articole de ziar și reviste, pagini de jurnal personal.

Istoric, inițiativa constituirii colecției de astfel de documente are întindere, dar meritul principal aparține lui Constantin Noica, care, în 1977, într-o prelegere la Casa Pogor, vorbind despre „Omul deplin al culturii române” – Mihai Eminescu a relatat care este importanța acestor Caiete pentru cultura română, ele fiind asemănate cu cele ale lui Leonardo da Vinci sau ale lui Paul Valery. „Eu vă declar că există un Eminescu viu în Caietele acestea”, spunea convingător filosoful.

Dacă criticul literar G. Ibrăileanu considera ca o nedelicatete tipărirea post-mortem a lui Eminescu, scuzabilă doar din perspectiva cercetării literare, pentru că zicea el, „postumele nu sunt de Eminescu”, Nicolae Iorga era de părere că „nici un rând din Eminescu nu trebuie să rămână nepublicat”, C. Noica, în același ton cu Iorga, considera „facsimilarea Caietelor lui Eminescu un act de pietate față de cultura română”, el credea că prin publicarea lor s-ar dovedi că „românii au învățat lecția desăvârșirii”.

Manuscrisele lui Mihai Eminescu au avut un traseu lung, împrăștiat acum prin evocarea contributorilor. Să ne reamintim. În 1883 Mihai Eminescu se îmbolnăvește. Lada cu manuscrisele sale ajunge în păstrarea lui Titu Maiorescu, iar la începutul anului 1884 apare prima ediție de poezii a lui Eminescu, îngrijită și alcătuită de criticul literar de la „Junimea”, aflată și ea la Muzeul „Mihai Eminescu” din Iași. Cu acest prilej Maiorescu, în cuvântarea sa subliniază importanța manuscriselor și misiunea pe care românii o au de a păstra și valorifica corect opera.

Este rândul lui Perpessicius ca în 1939 să înceapă a publica ediția critică a operei eminesciene. Petru Creția, Dumitru Vatamaniuc ș. a. continuă opera de valorificare. Primele 16 volume sunt publicate la Editura Fundațiilor Regale, apoi la Editura Academiei Române. Ultimul volum din planul conceput de Perpessicius este publicat în 1993 iar în 1994 apare cel de al XVII-lea volum, o Addenda.

„Volumul care adună integrala celor scrise de Constantin Noica despre Mihai Eminescu, publicat în 1992, la Editura Humanitas, sub titlul „Introducere în miracolul eminescian”, cuprinde și Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești publicat pentru prima dată la Editura Eminescu în 1975, când, în Cuvânt înainte, Noica își reafirmă interesul pentru Caietele eminesciene care reprezintă bunătatea, bogata și binecuvântarea a ceea ce se numește cultura omului”, spune Cassian Maria Spiridon în Convorbiri literare, editorial.

Continuator al operei lui Dumitru S. Panaitescu (Perpessicius), coordonator al unui grup de cercetători care a publicat în 1977 proza și publicistica lui Eminescu, în 1993 încheind publicarea traducerilor din manuscrisele acestuia, Dumitru Vatamaniuc, spre curajul și cinstea sa, se mândrește că a fost omul care, în condițiile unei cenzuri severe, în perioada ceaușistă a reușit să scrie, exprimându-se: „*Socialismul și comunismul sunt cea mai mare nenorocire pentru existența unui popor, fiindcă îi distrug cultura și îl întorc în primitivism*”.

Știrile de la Iași, spuneam, confirmă: de marți până duminică, între orele 10-17, Muzeul „Mihai Eminescu” din Parcul Copou poate fi vizitat de oricine.

FILOSOFAREA EMINESCIANĂ ÎN VIZIUNEA LUI ANTON DUMITRIU

- urmare din pagina 1 -

Citind cartea Amitei Bhoșe, Anton Dumitriu nu produce simple note de impresii pe marginea lecturii, dovedindu-se un profund cunoscător al gândirii eminesciene. Mărturisește că din tot ce a citit pe tema afinităților electice dintre filosofia lui Eminescu și cea indiană, cartea autoarei este singura care atinge „ici și acolo” „problema în inima ei”¹, ceea ce deschide, de la bun început, perspectiva înaltă a abordării chestiunii, dincolo de ceea ce i-a oferit textul Amitei Bhoșe. Anton Dumitriu subliniază particularitatea filosofării eminesciene prin comparație cu a europenilor, nuanță observată și de Amita Bhoșe, din care citează: „Eminescu nu a vrut să arate lumii chipul său de filosof în sensul european al cuvântului, de aceea el și-a îmbinat toată gândirea filosofică cu imaginația poetică, creând o operă literară care identifică într-un tot sublimul meditației umane și al sensibilității prin *verb*. Eminescu nu a fost filosof și a fost mai mult decât poet; el a fost un *darshan* (cel care vede), a fost un *Kavi* (poet înțelept) în sensul termenilor indieni.”

Logicianul confirmă distincția autoarei indiene, poetul nostru nefiind filosof speculativ, cu sistem, în accepția europeană a cuvântului, ci un gânditor și poet deopotrivă care „are o priză directă asupra esenței problemelor, printr-o putere intelectuală extraordinară, pe care indienii o numesc *buddhi* – intuiția intelectuală, iar grecii o numeau *noesis*, cu același înțeles, ca rezultat al intelectului superior – *nous poietikos*.” Cu alte cuvinte, Eminescu avea capacitatea unică a întâlnirii *față către față* cu realul, cu *arheul*, în limbajul său, nerătăcind, speculativ, *ca-n ghicitoră, prin oglindă*, cum spune Ișus ucenicilor săi, încă nepregătiți de întâlnirea cu Mântuitorul.

În filosofia europeană, atrage atenția Anton Dumitriu, nu există decât două începuturi: „1. sau se pleacă de la Ființă, de la existență; 2. sau se pleacă de la Neant, de la non-existență.” Spre deosebire de europeni, indienii adoptă calea Brahma Nirguna (Brahma necalificatul), conform căreia ambele căi se suprapun în „dogma”: „nici că există, nici că nu există”. Calea Brahma Nirguna scapă logicii europene aristotelice, de tip binar, cartezian raționalist, care a făcut gloria filosofiei europene, culminând cu *rațiunea pură* a filosofiei kantiene ce a străbătut veacurile. Ruptura dintre creștinism și știință, care s-a adâncit în perioada Inchiziției și în cea postrenascentistă, a determinat filosofia europeană să se depărteze de logica „transdisciplinară” a dogmei Sfintei Treimi, rămânând în cele două *începuturi* posibile și cimentând ceea ce s-a numit *spiritul schizoid* european. În *Modelul ontologic eminescian* (1992), am contrazis o întregă tradiție a eminescologiei conform căreia Eminescu a fost un kantian fidel, imagine consacrată de G. Călinescu. Mai târziu, am descoperit una dintre cele mai stranie însemnări eminesciene, pe fila 8 a mss. 2275 bis: „Eu sunt budist. Nefiind creștin simplu, ci creștin ridicat la puterea a 10-a”. De aici, un cercetător recent, Răzvan Codrescu, a tras concluzia că Eminescu „nu prea se dădea în vânt după creștinism”. Lectură fantezistă. Dimpotrivă, poetul creează ecuația absconsă *budism-creștinism*, care scapă oricărei logici binare. Eminescu nu pune semnul de egalitate între budism

și creștinism, ci întărește creștinismul *la puterea a 10-a*, delimitându-se de budism: „Eu nu cred nici în Iehova, / Nici în Buddha-Sakya-Muni, / Nici în viață, nici în moarte, / Nici în stingere ca unii.” (*Eu nu cred nici în Iehova*, 1876). Religia lui Iehova și a lui Buddha sunt cele două mari religii orientale precreeștine, a Vechiului Testament și cea indiană străveche. Să se observe că versurile citate neagă aderența la cele două religii, dar conservă principiul budist Brahma Nirguna (*nici-nici*), *nici viață/existență, nici moarte/Neant*. Și îl conservă pentru că nu contravine logicii creștine a Sfintei Treimi prin care poetul se simte mai mult decât budist: *creștin ridicat la puterea a 10-a*. Trebuie să ne uimească acest gând eminescian, putând, acum, să reluăm firul arguției lui Anton Dumitriu.

Logicianul observă că Eminescu se întâlnește cu principiul Brahma Nirguna la lectura *Vedelor*, mai precis în *Imnul creațiunii*, X, din *Rig-Veda*, intertextualitatea cu acesta fiind demult sesizată în *Scrisoarea I*. Enunțul fundamental vedic este: „Non-ființa nu era nici Ființa.” În *Scrisoarea I*, celebrul vers: „La 'nceput pe când ființă nu era nici neființă”² etc. Așadar, Eminescu pornește pe drumul filosofării poetice ca Brahma Nirguna, și asta chiar înainte de întâlnirea cu gândirea indiană, această întâlnire fiind nu influență sursieristă, cum s-a vehiculat multă vreme, ci una confirmativă. Versul eminescian din *Scrisoarea I* este considerat și de Anton Dumitriu ca esențial pentru eminescianism. Vizionarismul de aici este însă izomorf cu alt celebru vers, din *Luceafărul*: „Nu e nimic și totuși e”, în care Svetlana Paleologu-Matta întrevide cea mai adâncă „definiție” românească și eminesciană a Ființei³. Faptul consonează, mai departe, cu enunțul eminescian cel mai apropiat de filosofia europeană modernă: *Antitezele sunt viața*, deplină ipostază a europenismului și universalismului poetului nostru, regăsit în *logica dinamică a contradictoriului* lui Ștefan Lupașcu, logică ce deschide calea transdisciplinarității fundate pe *terțul tainic ascuns* (Basarab Nicolescu, Edgar Morin, Michel Camus ș.a.).

În ultimă instanță, apreciază îndrituit Anton Dumitriu, nu influența indiană a fost decisivă în viziunea eminesciană: „Nu mi se pare că poate fi vorba de influență, ci mai normal de regăsirea propriilor lui idei și viziuni în gândirea indiană.” Și: „Din tot ce-a realizat Eminescu mi se pare că o singură concluzie este permisă. Inteligența lui extraordinară era deschisă, în mod natural, spre zone inaccesibile intelectului obișnuit.”

Comparați astfel de situații cu grobianismul dilematicilor care-i refuzau lui Eminescu orice „rudiment de gândire” și veți avea imaginea uriașei invazii a prostiei și primitivismului în rândurile unor „intelectuali” pervertiți de *politically correct*. Dar impostura nu are viață lungă. Eminescu nu poate fi clintit din postura de centru iradiant al canonului literar și cultural românesc.

2 Citat după ediția voinței auctoriale eminesciene, realizată de Nicolae Georgescu, Mihail Eminescu, *Poesii*, Editura Floare Albastră, București, 2004.

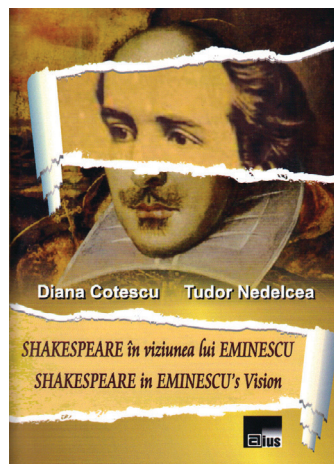
3 Svetlana Paleologu-Matta, *Eminescu și abisul ontologic*, Aarhus, Danemarca, 1988.

1 Cf. Anton Dumitriu – *Jurnal de idei* (XV), în „Tribuna”, Cluj-Napoca, serie nouă, an. XII, nr. 270 din 1-15 decembrie 2013, p. 3

Shakespeare și Eminescu

Lina CODREANU

Cuprinzând titluri de cărți din diverse ramuri ale științei și culturii, bibliografiile cuprinzătoare cu care se deschide volumul *Shakespeare în viziunea lui Eminescu / Shakespeare in Eminescu's Vision* (Craiova, Editura Aius, 2012) pot deveni, în uz școlar, un catalog cultural, definitoriu pentru realizatorii cărții. Primul, Diana Cotescu, e autor de studii și traduceri în limba engleză; al doilea, în ordinea numerelor de pe copertă, e renumitul scriitor craiovean – Tudor Nedelcea, pe care șapte titluri îl recomandă ca harnic eminescolog, alături de altele ce ar umple rubricile disciplinare ale imaginarului catalog al meritelor culturale. Cartea celor doi, în formă bilingvă (română-engleză) vine să mențină vigilență conștiința asupra valorilor culturale românești care stau alături marilor spirite europene.

Structura cărții relevă o cercetare de tip comparatistic, tema putând fi adâncită prin textele propuse cititorului. Premergător textelor stă studiul care dă titlul cărții, în care sunt alăturate numele a două genii literare, reprezentative pentru cultura europeană și universală. Așezat în descendența lui William Shakespeare, spiritul eminescian este urmărit arborescent, autorii pornind cercetarea de la simplele întrebări: Mihai Eminescu știa limba engleză/ a citit textele shakespeareene în original? După ce trec în revistă diferite păreri, aceștia se asociază opiniei lui Leon D. Levițchi: „Eminescu a cunoscut limba engleză [...] la un anumit nivel și într-un anume sens”. Operele shakespeareene au fost traduse, prezentate, dramatizate în limba română după anul 1868, ceea ce corespunde perioadei acumulărilor de lecturi formative, preocupările extinzându-se firesc în aria de creație.

În ceea ce privește influența operelor shakespeareene asupra creației Poetului, se iau sub observație temele și motivele comune: *viața ca vis și lumea ca teatru*. De-a lungul vremii, voci redutabile ale criticii literare au exprimat păreri similare care au condus la ideea unei „congenialități” (G. Călinescu), a unei „oglinziri a geniului celui mai mare poet englez în geniul celui mai mare poet român” (Tudor Vianu) ori o „influență catalitică a geniului englez asupra unui geniu român” (Zoe Dumitrescu-Buşulenga). Eminescu însuși, în oda *Cărțile* (1876), îl definește în mod singular („Shakespeare! Adesea te gândesc cu jale/ Prieten blând al sufletului meu”) și într-o viziune complexă („Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe/ Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe”).

Pentru ilustrarea spiritului shakespearean ca ecou în beletristica lui Eminescu, autorii cărții, au selectat zece poeme (nouă poezii – *Cu mâne zilele-ți adaogi, Glossă, Împărat și proletar, Melancolie, Mortua est, Scrisoarea I, Se bate miezul nopții, Somnoroase păsărele, Cărțile* și un fragment din proza

Sărmanul Dionis), folosind pentru versiunea în engleză rafinatele traduceri ale lui Corneliu M. Popescu. În aceste opere/ fragmente pot fi găsite concepte, corespondențe de natură estetică pentru unele din opera lui William Shakespeare.

În economia cercetării, un spațiu larg este acordat textelor publicistice, în care Eminescu îl invocă pe Shakespeare – cântar al moravurilor lumii, pildă estetică ori critic drept al valorilor umane. Pentru aceasta autorii valorifică fragmentele referitoare la dramaturgia „divinului brit”, disipate în publicistica Poetului sau rămase în manuscrise. Totodată, sunt menționate și comentate îndemnurile Poetului pentru traduceri de valoare, pentru transpunerile scenice ori față de jocul actoricesc. „Modelul shakespearean în cultura română, promovat de Eminescu, a constituit o ștachetă axiologică la care se raportau toate producțiile literare, regizorale, interpretative” (p. 21), conchid Diana Cotescu și Tudor Nedelcea, care, prin individualizarea acestui aspect, au îndreptat sub atenție o chestiune a valorilor la care se raporta însuși Eminescu, majore pentru întreaga cultură. Dovadă că și astăzi cele două entități ale genialității, Shakespeare și Eminescu, au rămas arhetipuri culturale universale.

Roșiești – Un simpozion de istorie – „Perla coroanei”

Val ANDREESCU

Într-o vreme în care foarte puține comune vasluiene mai organizează câte un simpozion științific, cultural sau economic, fie din cauza lipsei de fonduri, fie din cauza unor alte lipsuri (iar cea de interes excelează!), Primăria și CL Roșiești reușește organizarea unui amplu și important simpozion științific aniversar care tinde să devină unul tradițional și suscită din ce în ce mai mare interes. Sala noului Centru Cultural a găzduit ediția cu numărul 5 a simpozionului intitulat „Roșiești – Cultură și Istorie”. La lucrările acestei ediții au fost prezenți membrii Academiei rurale „Elanul”, coordonată de înv. Marin Rotaru precum și alte personalități cunoscute din mediul istoric și literar al județului Vaslui. Coordonatorul și moderatorul activităților a fost apreciatul Laurențiu Chiriac, dr. în Istorie și reprezentant al Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, cel care cu profunzime, cunoaștere amplă și șarm personal a deschis lucrările simpozionului: „Permiteți-ne ca în această minunată duminică a Rusaliilor să deschidem lucrările simpozionului „Roșiești-Cultură și Istorie”, un simpozion care se desfășoară de mulți ani sub egida CL și a primăriei Roșiești, al cărui reprezentant

de seamă este dl Primar Constantin Postolache, cel care de fiecare dată a ajutat comunitatea locală să se manifeste prin spirit, cultură și rememorarea tradițiilor locului. Prin tot ceea ce facem, ce gândim și expunem aici arătam că suntem alături de oamenii locului și pentru tot potențialul lor, este vorba atât de potențialul arheologic și istoric dar și de readucerea în actualitate a personalităților de seamă ale comunei Roșiești și despre preocupările științifice ale celor care vor susține comunicări astăzi. Mai trebuie spus că nici poezia nu poate să lipsească dintr-o astfel de manifestare cultural-științifică și ... nu lipsește. Se cuvine să-i oferim posibilitatea d/ lui primar să ne onoreze cu câteva gânduri la această amplă manifestare cultural-artistică a localității.

Constantin Postolache, Primarul comunei Roșiești, un mereu îndrăgostit de cultură, tradiții și istorie, dar și un important sprijinitor al acestora, prezent în sală împreună cu o parte din echipa sa, s-a adresat cu căldură și prietenie: „Bună ziua și bine ați venit! Mă bucur că am ajuns și la a V-a ediție a simpozionului de istorie de pe meleagurile roșieștene, este o bucurie și o mândrie pentru noi să

putem găzdui invitați de seamă din cultura și istoria județului și nu numai! Primăria și ei s-au străduit să asigure buna desfășurare a acestui simpozion în condiții optime și inclusiv, cum spune tradiția, dacă intri într-o casă, măcar cu firmitura în barbă să ieși! Vă primim în mijlocul nostru cu stimă și bucurie și vă dorim mult succes!"

Ca o recunoaștere a valorii științifice a simpozionului, a comunicărilor de excepție făcute la edițiile anterioare și meritelor unor oameni legați de istoria locului, CJ Vaslui a fost reprezentat prin prof. Valeriu Caragață, director al CJ și o recunoscută personalitate din politica și administrația județului, care sprijină cultura și sportul. „Am dat zor să ajung la Roșiești, am considerat că CJ Vaslui trebuie să fie prezent în acest cadru de sărbătoare. N-am venit pentru prima oară în comuna Roșiești, dar dincolo de faptul că sunt orășean get-beget, am apreciat locurile în care există o cultură și oameni care întotdeauna au fost preocupați și au scos în evidență aceste valori rurale. De altfel, la Roșiești este un bazin de cultură, tradiție și istorie și așa mai adăuga eu, de oameni gospodari. Cu această ocazie, vă adresez salutul Consiliului Județean și vă doresc mult succes în activitatea dumenavoastră științifică!” a afirmat prof. Valeriu Caragață, directorul administrativ al CJ Vaslui.

Învățător Marin Rotaru, președintele Academiei rurale „Elanul”, o fundație culturală care mai bine de un deceniu, practic veghează asupra valorilor și tradițiilor județului Vaslui, cel care a inițiat și coordonează, alături de o echipă de oameni extrem de generoși, revista „Elanul”, ajunsă la nr. 146, în calitate de om care o viață întregă s-a preocupat de tainele pământului, de tot ceea ce este străvechi sau urme de locuire umană pe aceste meleaguri împreună cu Prof. dr. Cristian Onel, fost director al Școlii Roșiești, un cercetător asiduu și cu apreciatul muzeograf Laurențiu Ursachi de la Muzeul Vasile Pârvan Bârlad au prezentat importante comunicări științifice despre cercetările lor comune și despre o serie de descoperiri istorice pe teritoriul comunei Roșiești. „Peste puțin timp vom ajunge la un frumos număr al revistei „Elanul”, la numărul 150!, un număr care încercăm să-l realizăm într-un mod deosebit și pentru aceasta, am făcut invitația colaboratorilor revistei să transmită un gând despre colaborarea cu această revistă, invitație pe care v-o adresez și dumneavoastră!”, a afirmat președintele Academiei Elanul, iar reputatul cercetător istoric prof. dr. Cristian Onel a continuat să prezinte date scrise, vorbite și filmate despre istoria locului și descoperirile importante făcute în timp: „Vă prezentăm suma rezultatelor cercetărilor făcute timp de aproape 10 ani de echipa noastră pe teritoriul comunei Roșiești, mai exact, în punctul Codreni, comuna Roșiești. Referitor la vechimea așezărilor de pe teritoriul comunei Roșiești, cercetările de până acum au evidențiat două puncte importante: Un punct este cel de la Gura Idrici care a fost cercetat începând cu anii '80 de către Muzeu Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, care a efectuat mai multe săpături soldate cu descoperiri importante pe o lungă perioadă de timp, din Neolitic și până în Evul Mediu, rezultate publicate în literatura de specialitate și care scoț în evidență bogăția vestigiilor istorice de la Gura Idrici. Al doilea sit important de pe teritoriul comun ei Roșiești este cel de la Codreni, care a fost identificat pentru prima dată de arheologul Ghenuță Coman care l-a și prezentat în lucrarea sa, fundamentală pentru arheologia județului „Repertoriul arheologic al județului Vaslui”. Cercetările

de la Codreni s-au soldat, în opinia noastră, cu un extraordinar material arheologic, o bogăție de material pe care o prezentăm aici la ediția a V-a a simpozionului nostru. Situl de la Codreni aparține faciesului cultural Stoicani-Albeni. Astăzi vă prezentăm un material despre periegezele efectuate pe teritoriul Codreni, cercetări la care am participat în mai multe etape, în mai mulți ani la rând!”

Prof. Eugen Sava, directorul Școlii Roșiești, un om care se ocupă, de mult timp, de tot ceea ce înseamnă Istoria locală, a ales să scoată în evidență istoricul și evoluția Școlii din Codreni și tot ceea ce ține de școală în plan istoric.

Într-o atmosferă destinsă și distinsă, cei prezenți au urmărit cu mare interes comunicarea prof. Ioan Diaconu, un căutător de tradiție și civilizație a locurilor din comuna Vutcani și un om deosebit care a colaborat foarte bine cu Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, a inițiat un muzeu sătesc, a fost director de școală la Vutcani și a reușit editarea unor numere din revista „Vutcanii”.

Un om care dincolo de preocupările principale din comuna Frunțișeni, la Sud de Bârlad, se ocupă și de istorie, a vorbit și a prezentat material filmat de mare importanță, adesea cu elemente inedite despre unul din momentele importante ale celui de-al Doilea Război Mondial: „M-am oprit asupra datei când mareșalul Antonescu a dat ordinul „Ostași vă ordon treceți Prutul!” Unii spun că ordinul a fost dat pe 21 iunie, alții că pe 22 iunie. Ion Antonescu era sigur de un singur lucru: războiul continuă până când adversarii sunt învinși, altminteri le dai ocazia să se regroupeze și le dai timp!” Un material bine documentat, rar și de mare importanță istorică, o comunicare ce a stârnit un viu interes în publicul prezent

la manifestare. Despre realități ale istoriei de pe meleagurile comunei Roșiești, despre personalitățile locului au vorbit membrii academiei Elanul și reputați istorici printre care și prof. dr. Nicolae Ionescu, inspector din cadrul ISJ Vaslui. Importante materiale prezentate în cadrul simpozionului au făcut referire la „cel mai mare ierarh din Spațiul moldav, Veniamin Costachi, născut în 1868 la Roșiești”, la personalitatea lui Gh. Săulescu, om polyvalent de la care ave și un volum de fabule.

Așa cum ne-a obișnuit de-a lungul edițiilor anterioare, apreciatul numismat din Bârlad, prof. Giurcanu a prezentat o comunicare științifică despre monedele vechi emise în Imperiul Roman, dar și despre carpi, dacii liberi din Răsărit. Profesorul bârlădean Gh. Clapa, membru al Academiei rurale „Elanul” a vorbit despre Dr. Florica Baltazar, prima femeie ministru din Istoria României: „În localitatea Victoria din Macedonia, la 24 ianuarie 1901, s-a născut Florica Baltazar, al cărei tată, inginer, a fost militant activ pentru independență. În 1925 obține diploma de Doctor în Medicină și Chirurgie a Universității București. S-a căsătorit cu dr. Dumitru Baltazar, originar din Roșiești.”

Ediția aniversară, a V-a, a simpozionului științific de la Roșiești a fost unanim apreciată ca una care dincolo de faptul că în desfășurarea ei a păstrat principiile de bază, tematică și direcțiile de desfășurare, a marcat multe plusuri și noutăți, elemente de profunzime și noutate științifică dar și ... literară. În cadrul lucrărilor simpozionului a fost și câteva apreciate momente de poezie și umor susținute de creatori vasluieni, cum ar fi criticul Teodor Pracsu sau poetul Ion Măcnea-Vetrișanul.

Primăria și Consiliul Local Roșiești
Școala Gimnazială „Veniamin Costachi” Roșiești
Asociația Culturală „Elanul”

Simpozion

**ROȘIEȘTI
CULTURĂ
TRADIȚIE
ISTORIE**

Ediția a V-a - Ediție jubiliară
8 iunie 2014, ora 11.00
Căminul Cultural „Nicolae Bagdasar” Roșiești

Prof. Dr. Dorinel Ichim, dr. Ing. Constantin Popa, Comuna Glăvănești, județul Bacău. Monografie etno-istorică, [fără loc], Editura Magic Print, 2013, 411 p.

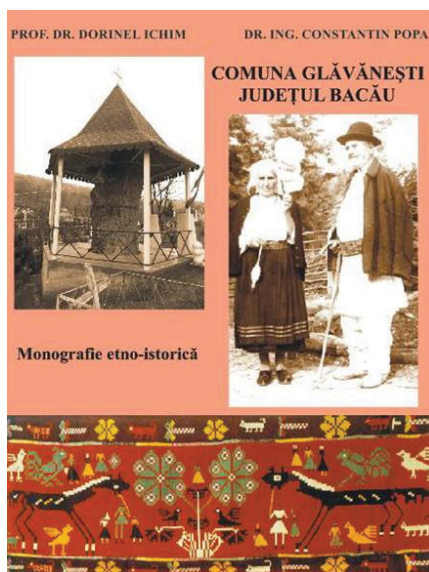
Costică ASĂVOAIE
Cosmin NIȚĂ

De mai bine de un veac istoriografia românească are un compartiment din ce în ce mai bine definit și anume acela al monografiilor locale. Preocupările în acest "subdomeniu" au fost constante dar nu lipsite de mai multe pusee cauzate – de cele mai multe ori – de motivații politice. În asemenea momente "de vârf" crește producția istoriografică dar se înregistrează multe editări care ar putea fi, cu indulgență, înscrise la categoria "lamentabil". De aceea, apariția unui volum din această specie istoriografică, care să și conțenească cu adevărat, reprezintă un eveniment care trebuie semnalat și promovat.

În rândul lucrărilor ultim menționate se înscrie și cartea ce face obiectul acestei prezentări. P.S. Ioachim Băcăuanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, în *Cuvânt Înainte*, apreciază că *lucrarea de față se dovedește a fi un veritabil tablou etnografic al așezărilor de pe valea Zeletinului*. În *Prefață*, dl. Vilică Munteanu arată că este o *interesantă și documentată lucrare, despre care se poate afirma, fără a greși, că este o adevărată carte de vizită a comunei Glăvănești*.

Împlinirea a 585 de ani de la prima atestare documentară (cunoscută până în prezent) nu poate reprezenta un motiv crucial pentru apariția cărții; mai este *găselița* autorilor de a masca, din

modestie, intensă și îndelungată muncă de întemeiere documentară a demersului lor coroborat cu factorul economic ambele potrivindu-se abia la sorocul apariției

volumului din *tiparniță*, apariției care este structurată astfel:

Cuvânt înainte, Prefața, Introducere, Situri și așezări arheologice, O nouă așezare getică în bazinul Zeletinului, Repere geografice și etnografice, Glăvănești, Frumușelul, Muncelul, Putredeni, Răzeșul, Sate care au făcut parte din comuna Glăvănești, Satele comunei Glăvănești în documente de arhivă, Resume, Cetățeni ai comunei Glăvănești care au oferit informații, Glosar, Bibliografie, Dr. Ing. Constantin Popa își prezintă activitatea și Cuprins.

Cum lesne se poate observa, se analizează mai multe localități, sub aspectele multiple ale unei vieți surprinse la nivelul comunitar și ilustrate ca individualități.

Scriitura lucrării trădează legătura intimă a autorilor cu cele descrise nesituându-se nici în categoria nici în categoria lucrărilor concepute în limbaj *academic* dar nici în rândul lucrărilor de *narație* populară și greu de decelat pentru

prima categorie. Alegerea căii de mijloc trădează intenția autorilor de a realiza o carte care să aibă un public țintă larg; să fie citită de către oameni și nu doar de anumiți anumiți oameni. Aceasta, probabil, ar trebui să fie calea de redare a unei monografii locale pentru a-și atinge scopurile multiple pentru care este realizată dar având drept prioritate punerea în valoare a bunurilor perene și conștientizarea urmașilor de valoarea acestora.

Documentele reproduse, îndeosebi cele din secolul XX, sunt bine alese și dau posibilitatea cititorului de a citi – *printre rânduri* – un al doilea volum al monografiei. Se întrevăde aici experiența într-ale scrisului în domeniul a d-lui Dorinel Ichim împletită cu precizia inginerescă a d-lui Constantin Popa.

Firește că lucrarea nu este perfectă și – în mod inefabil, ca orice demers uman – nu va ajunge la perfecțiune dar poate fi perfectibilă într-o ediție viitoare. De aceea, autorii acestor rânduri îndrăsnesc, fără intenții meschine, să atragă atenția asupra câtorva elemente. Astfel, harta județului Bacău, *fără scară și legendă*, în locul paginii de gardă, este oarecum atipică și s-ar putea remedia prin conlucrare cu editura și tipografia. *Glosar*-ul ar putea fi adus mai aproape de exactitatea formelor de pronunție, de transcriere și de sens al termenilor printr-o extindere ușoară a bibliografiei specifice. Unele excese de limbaj privind atitudini social-politice din timpuri trecute precum și importanța subliniată inițial [sic !] a unor personalități par a strica formatul exprimării generale al cărții. După cum se poate deduce din textul lucrării un aport deosebit l-a avut și dl. Prof. Costică Balan, cel care a schițat anterior o monografie. Oare nu și-ar fi găsit locul – fie și ca o recompensă morală – printre autori ?

Punerea în evidență a lucrării, prin rândurile de față, într-o revistă ce orbitează îndeosebi în jurul entuziaștilor bărlădeni și din împrejurimi nu este întâmplătoare; multă vreme Glăvăneștii și hinterland-ul său au fost *legate*, prin multiple fire, de acest aparte târg moldav. Se speră ca și cea de a doua ediție să fie consemnată aici.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
http://sites.google.com/site/elanulvs/

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. "Babeș Bolyai", Cluj-Napoca
prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

Sergei Coloșenco, Bârlad

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
Tipar: SC Irimpe SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

O NOUĂ CARTE DEDICATĂ BANCNOTELOR ROMÂNEȘTI

Florian PRICOP

Marian Bolum nu se dezmințe. El rămâne fidel pasiunii sale de numismat, dornic de a așterne pe hârtie concluziile studiilor făcute pe zeci și sute de monede și de bancnote. Astfel, el a lansat de curând o nouă lucrare, intitulată „Bancnote circulante pe teritoriul României în perioada regalității (1877-1947)”. Alături de celelalte două lucrări, publicate în anii trecuți: „Studii și articole de numismatică” (2012) și „Sistemul monetar național - Monedele României (1867-2013)” (2013), cărțile pot fi un important și util reper pentru cei care au ca pasiune numismatica în general și cea românească în special.

Cartea începe cu un scurt istoric al apariției bancnotelor în lume și continuă cu ceea ce autorul și-a propus: apariția și evoluția bancnotelor care au circulat pe teritoriul țării noastre. Marian Bolum și-a ales perioada cea mai importantă a istoriei bancnotelor românești, în acest timp circulând cele mai frumoase emisiuni monetare pe hârtie. Fiecare emisiune are imagini avers/revers și conține suficiente date tehnice, precum dimensiune, calitate hârtie, filigran, tiraj și o descriere completă a imaginilor. Așadar, în paginile cărții, amatorii de numismatică românească pot afla despre încercările de punere în circulație a unor bilete bancare în Țara Românească (1853) și în Moldova (1856), despre emisiunile de bilete ipotecare (1877), despre emisiunile de bancnote din timpul domniilor regilor Carol I (1866-1914), Ferdinand (1914-1927), Carol al II-lea (1930-1940), precum și despre bancnotele care au circulat în perioada

domniei regelui Mihai (1927-1930 și 1940-1947). Un capitol aparte este dedicat bancnotelor de ocupație emise pentru România de Comandamentul Armatei Roșii.

Lucrarea se încheie cu o anexă care cuprinde tabele cu bancnotele emise de BNR în perioada regalității. Interesant este faptul că în perioada de timp aleasă de autor au fost tipărite bancnote de valoarea de 10 bani (1917), cea mai mică valoare, dar și bancnote cu cea mai mică dimensiune, până la bancnota de 5 milioane de lei (1947), cea mai mare valoare și cea mai mare dimensiune.

Totodată, cartea conține o serie de puncte de vedere și concluzii ale autorului la care a ajuns după cei 24 de ani dedicați pasiunii de colecționari.

Și Marian Bolum nu se oprește aici. El promite completarea istoriei bancnotei românești cu abordarea emisiunilor din perioada comunistă și post-decembriștă.

Marian Bolum rămâne singurul numismat bărlădean care a avut curajul să abordeze subiecte dedicate numismaticii românești. Cărțile sale pot fi studiate atât de începătorii în ale colecționării de monede și de bancnote românești, dar și de cei care au deja o experiență bogată în acest domeniu. Lucrările sunt un ghid util pentru colecționarii de numismatică românească.

Ion MĂCNEA - VETRIȘANU

Amăgire

Mi-au înflorit toți pomii în ogradă
Și am acum și soare și zăpadă.
O constelație vrea să-mi intre-n tindă
Să am acum și stele în oglindă.

Aș vrea să am mai multe nunți de aur,
Cu muzică din ceruri să mă-mbăt,
Miresele să-mi poarte gelozia,
Să le iubesc pe toate nu mai pot.

La nunta mea n-am fost,
Eram plecat cu gândul la năluci,
Căutam în Univers mireasa
Dar am pierdut trecutul, prezentul și atunci.

Acum le am pe toate
Dar toate sunt minciuni.
Aș vrea să gust trecutul
Și-mi scapă printre mâini.

Alensis DE NOBILIS

Apus

Arde apusul
Păsări trec,
Umbre
În liniștea serii

Un Adam și o Evă
În prag
Se sărută

În forfota lumii
Un fir de nisip
Se scurge-n clepsidra

Trec călători
Spre zări de lumină
Gândul e-o aripă
Oprită în zbor

Parcă sfârșitul
Dărâmă imperii
Și alte-ncepături
Nasc pruncii din pulberi....

Din volumul în pregătire
Bețiile Cosmice

Neculai I. ONEL

Îmi amintesc

Îmi amintesc de-ale tinereții valuri,
De freamăt de pădure, de basme cu balauri.
Îmi amintesc de fetele cu corp neprihănit,
Pe care-n tinerețe le-am iubit.

Îmi amintesc de tunete și de ploii,
De ape ce curgeau șuvoi,
De mama ce gătea-n bucătărie
Și de tăicuța ce muncea la vie.

O, cât mi-e dor acum de-a lor povață,
De sora mea cu zâmbetul pe față.
Astăzi plecat-au ai mei frați
Peste Carpați.

Acele clipe minunate
S-au dus ca vântul peste sate.
Singurătatea, bătrânețea și durerea au venit,
Ceasul din odaie s-a oprit.

Sosita clipa de plecare
Spre alte locuri fără soare.
Mă duc la întâlnirea cu cei dragi
Fără pădurile de fagi.